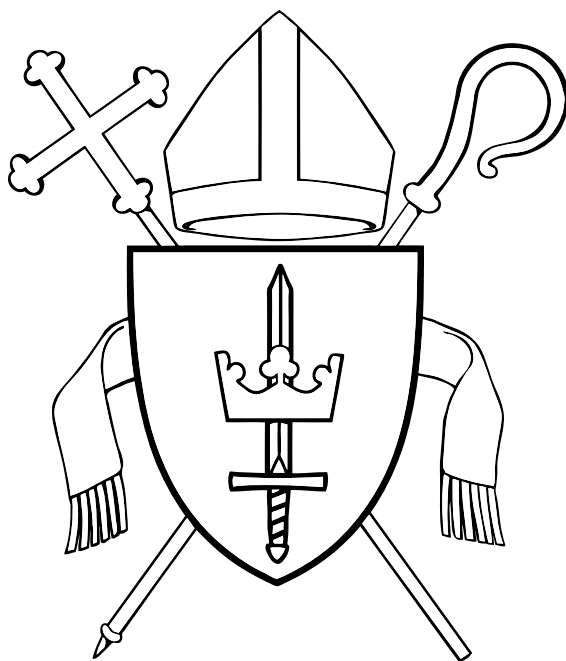

GE SOM GÅVA VAD NI FÅTT SOM GÅVA

RIKTLINJER FÖR KATEKESEN I STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT

GE SOM GÅVA VAD NI HAR FÅTT SOM GÅVA

Riktlinjer för katekesen i Stockholms Katolska Stift

Förkortningar

- DH Dignitatis humanæ (Om religionsfriheten) Andra Vatikanconciliet 1965
AG Ad gentes (Om Kyrkans missionsverksamhet) Andra Vatikanconciliet 1965
GS Gaudium et spes (Om Kyrkan i världen av dag) Andra Vatikanconciliet 1965
EN Evangelii nuntiandi (Om evangeliets förkunnelse i dagens värld) Paulus VI 1975
RH Redemptor hominis (Världens återlösare) Johannes Paulus II 1979
CT Catechesi Tradendæ (ej översatt till svenska) Johannes Paulus II 1979
RM Redemptoris Missio (Om missionens ständiga aktualitet) Johannes Paulus II 1992
NBK Riktlinjer för katekesen i Norden, Nordiska biskopskonferensen 1982
KKK Katolska Kyrkans Katekes 1992
DCG Directorium Catecheticum Generale (ej översatt till svenska) Kleruskongregationen 1997
SC Sacramentum Caritatis (ej översatt till svenska) Benedikt XVI 2007

Dekret

Den 13 maj godkände jag, biskop Anders Arborelius ocd, dessa riktlinjer för katekes för Stockholms Katolska Stift: *Ge som gåva vad ni har fått som gåva*. Dessa riktlinjer träder i kraft och ska vara gällande från den 15 augusti 2009, högtiden för Jungfru Marias upptagning till himlen.

+ Anders Arborelius ocd

Ge som gåva vad ni har fått som gåva

ISBN 978-91-977199-6-4

Imprimatur: ✠ Biskop Anders Arborelius ocd

Första upplagan 2009

© 2009 Stockholms Katolska Stift

Omslag: Christ teaching © Monastery Icons

Grafisk form: Martin Pender

INNEHÅLL

Förord	7
1. Inledning	9
Vad är katekes	9
Att predika evangeliet i vår tid	10
Åkern som är vår omvärld	11
Kyrkan i världen	12
2. Katekesen är en del av Kyrkans evangeliserande uppdrag	14
Hur Gud uppenbarar sig	14
Den kristna uppenbarelsens förmedling genom evangelisation	15
Katekesens roll i evangelisationen	16
Katekesens mål	16
Katekesens uppgifter	17
Katekesens grundläggande kännetecken	18
Dopet – katekesens sakrament och vuxenkatekumenatet	18
Vuxenkatekumenatet som modell för all katekes	19
Tro och liv måste vara ett i katekesen	20
3. Att tro på Evangeliet	22
Hur vet vi vad vi skall undervisa om?	22
»Detta är vår tro, detta är kyrkans tro«	24
4. Trons pedagogik	25
Guds pedagogik som källa och modell för trons pedagogik	25
Kristus som förebild - att dela tron genom gemenskapen	26
Kristus som förebild - att dela tron genom berättelsen	27
Hur ger vi tron vidare? – om olika metoder	27
Kyrkans pedagogik	29
Exempel på Jesu pedagogik – samtalet med den samariska kvinnan	31

5. De som skall ta emot katekesen.....	32
Anpassningen till dem som skall ta emot budskapet	32
Katekes på olika språk i vårt stift	33
Katekesen i olika åldrar och livssituationer	33
Undervisa först de vuxna	33
Vuxnas trosfördjupning	34
Katekes för föräldrar.....	35
Katekes för äldre	35
Katekes för barn.....	36
Föräldrarnas roll i barns och ungdomars katekes	36
Katekes för ungdomar/konfirmander.....	38
Efter konfirmationens sakrament: En livslång katekes.....	40
Katekesen för barn och unga med särskilda behov	40
6. Katekesen i Stockholms katolska stift	42
Vårt uppdrag som katoliker i Sverige.....	42
Biskopens kateketiska uppgift	42
Kyrkoherdens kateketiska uppgift.....	43
Föräldrarnas kateketiska uppgift.....	44
Kateketernas uppdrag i församlingen.....	44
Kateketgrupper i församlingen	45
Kateketernas utbildning	46
7. Några kateketiska dokument	47
8. Sammanfattning av Riktlinjerna för katekesen i Stockholms katolska stift	49
9. Läroplan för trosundervisning av barn och ungdomar	55

FÖRORD

Det glada budskapet som Jesus förkunnade för sina samtida är lika aktuellt idag. Det måste förkunnas överallt och alltid. Kyrkans stora uppgift är att förmedla evangeliet till allt och alla. Förkunnelsen av det glada budskapet får aldrig tystna.

Jag är speciellt glad för att dessa riktlinjer betonar vikten av de troende vuxna. Den vuxnes personliga och medvetna val att leva sin katolska tro i vardagen, i familjen och på arbetet är ett verksamt och viktigt vittnesbörd. Därför är det livsviktigt att vi i våra församlingar kan erbjuda också vuxna och äldre en djupgående trosundervisning. Jag uppmanar alla vuxna katoliker att regelbundet försöka fördjupa sin tro. Vi talar om en »livslång katekes«. Vi blir aldrig fullärda. Det finns alltid mer att upptäcka i trons outtömliga skattkammare. Katekes är inte bara för de unga utan lika mycket för de gamla!

I sin liturgi låter Kyrkan oss få del av evangeliet. Det vi får höra under söndagens mässa skall vi sedan smälta och leva av under resten av veckan. Men vi behöver också tränga in i det och få del av hela den trosskatt, som Kyrkan bär med sig genom tiderna.

I vårt stift kan vi glädja oss över att vi har ett väl utbyggt kateketiskt arbete, både i våra församlingar och i våra nationella missioner. Barn och unga – och i viss utsträckning även vuxna – har nästan överallt i Sverige möjlighet att få undervisning i den katolska tron. Somliga föräldrar önskar ingenting hellre än att hjälpa sina barn att växa upp till mogna, medvetna katoliker. Men andra föräldrar kan vara alltför passiva och vågar inte riktigt förmedla sin tro till barnen. Kanske de känner sig osäkra i sin tro? Föräldrarna är barnens första kateketer och de behöver stöd från andra föräldrar och från församlingen. Vissa saker lär vi oss bäst av våra föräldrar, till exempel de första bönerna.

Så tidigt som möjligt ska barnen få kontakt med församlingens liv och lära sig delta i mässan. Barn vi undervisar kan ta till sig mer än vi anar av liturgiins mysterier, när de får hjälp att upptäcka vördnaden för Guds helighet. Det är underbart att se hur ett barn kan öppna sig för Gud och vilka djup det finns i barnets trosliv. Därför är det alltid en nåd att få vara kateket och ta till sig barnets visdom. Men barn kan också vara hur jobbiga som helst! Då behövs tålmod och mildhet, men ibland också en fast hand. Kateketens person och handlande är också en del av katekesen. Tro och liv är ett.

I Jesus ser vi modellen och förebilden för vad all katekes borde vara. Jesus är själv den förste och störste kateketen. När vi läser evangeliet ser och hör vi hur han ständigt på nytt pekar på sin barmhärtige Fader och allt han vill ge oss. Kyrkan försöker bara föreviga Jesu röst och budskap i sin katekes. Den som får uppdraget att vara kateket kan känna sig stolt och glad. Han eller hon får dela Jesu uppdrag och får del av hans nåd och välsignelse på ett särskilt sätt. Därför måste också kateketen genom allt vad han eller hon säger och gör peka vidare på Jesus och leda människor fram till honom.

Hela församlingen är delaktig och måste engagera sig i katekesen. I vårt stift finns det många aktiva lekmän som ställer sin tid och sina hjärtan till förfogande som kateketer. Kyrkoherden har här en nyckelroll, ja själva huvudrollen i trosförmedlingen. Som biskop är jag tacksam över det kyrkoherdarna gör för trosförmedlingen och jag är oändligt stolt över att vi har så många kateketer i vårt stift. Det är en av stiftets största rikedomar! Jag glädjer mig särskilt över att det finns de, som trots att de är nya i Sverige eller inte helt behärskar svenska språket, ändå vill vara kateketer. Det är viktigt för vår Kyrkas enhet i ett mångkulturellt sammanhang, att kateketerna kommer från alla våra olika grupper. Även när katekesen äger rum på ett annat språk än svenska, måste en del av undervisningen vara på svenska. Alla katoliker i Sverige måste kunna uttrycka sin tro på svenska, så att de kan ta del av Kyrkans evangeliserande uppdrag. Mer och mer får vi ta på oss den underbara uppgiften att sprida Jesu glada budskap till alla dem som längtar efter att höra det, eftersom de inte fått möta Jesus som sin frälsare.

Det är min förhoppning att alla som tar del av dessa riktlinjer skall stärkas i sin tro och beredvillighet att själva engagera sig för katekes och trosförmedling. Kyrkan bygger på grundtanken att vi får ge Gud och hans sanning och kärlek vidare till varandra. Vi är en kropp, där Kristus är huvudet. Hans nåd pulserar mellan alla lemmarna i kroppen. Vi är alla beroende av varandra och får hjälpa varandra på trons vandring.

Stockholm, första söndagen i fastan, 1 februari 2009

✠ Anders Arborelius ocd

Biskop av Stockholm

KAPITEL 1

INLEDNING

1. I det allmänna direktoriet för katekesen, *Directorium Catecheticum Generale*,¹ uppmanas de lokala biskoparna att utarbeta riktlinjer för katekesen inom sina stift.² Dessa dokument skall klargöra hur de allmänna riktlinjerna i direktoriet om katekesens uppgift, innehåll och utformning skall tolkas och tillämpas inom ett visst geografiskt område. Föreliggande riktlinjer har det dubbla syftet att dels lyfta fram de väsentligaste punkterna i detta direktorium, dels att anpassa dem till Stockholms katolska stift. Förhoppningen är att riktlinjerna skall kunna tjäna till ledning och inspiration för det kateketiska arbetet i vårt land.

Vad är katekes?

2. Ordet »katekes« på svenska syftar oftast på en bok med en systematisk

framställning av trons innehåll, till exempel Luthers *Lilla katekes* (1529/1531) eller *Katolska Kyrkans Katekes* (1992).³ I katolska sammanhang och på andra språk kan katekes också betyda själva aktiviteten trosundervisning, alltså trosförmedling. I dessa riktlinjer använder vi ordet katekes i dessa båda betydelser. Kateket är den som undervisar andra i tron. Katekumenerna är odöpta vuxna som förbereds för den kristna initiationen (dopet, konfirmationen och eukaristin).

Katekesens trosundervisning ger vägledning vår för trons kunskap och liv. KKK ger följande beskrivning av Kyrkans kateketiska verksamhet:

Katekes i denna mening är en »trons fostran, som ges åt barn, ungdomar och vuxna. Den ger en framställning av den kristna läran, varvid man i allmänhet arbetar på ett orga-

1 *Directorium Catecheticum Generale*, Kleruskongregationen 1997 (i det följande förkortat DCG)

2 DCG 282

3 *Katolska Kyrkans Katekes*, KKK, Catholica, Vejbystrand 2000

niskt och systematiskt sätt, för att leda fram eleverna till det kristna livets fullhet».⁴

Den kateketiska verksamheten är mycket nära förbunden med hela Kyrkans liv. Inte bara Kyrkans geografiska utbredning och tillväxten av antalet troende utan också hennes inre tillväxt, hennes överensstämmelse med Guds frälsningsplan, är i väsentlig grad beroende av den kateketiska undervisningen.⁵

Vi är kanske inte vana vid att tänka oss att katekesen har en sådan central plats i Kyrkans liv som det beskrivs i Katekesen ovan. Direktoriets tillskriver katekesen en central roll i Kyrkan med följande formulering: Kyrkans inre växande och hennes överensstämmelse med Guds frälsningsplan beror huvudsakligen på katekesen.⁶

Katekesen är till sin natur något som gäller alla kristna, oavsett ålder. Den börjar som en förberedelse för dopets sakrament och fortsätter som en livslång trosfördjupning. Som kristna är vi aldrig fullärda, utan ständigt på väg. Katekesen är inte främst kunskapsförmedling, utan trosvandring. Både som enskilda kristna, som församlingar och som Kyrka är vi kallade att slå följe med Jesus Kristus och genom umgänget med honom formas till Hans likhet.

Att förkunna evangelium är sannerligen Kyrkans särskilda nåd och uppgift, hennes djupaste identitet. Hon finns till

för att evangelisera, d.v.s. för att predika och undervisa, vara en kanal för nådens gåva, försona syndare med Gud, vidmakthålla Kristi offer i den heliga mässan, som är en åminnelse av hans död och uppståndelse.⁷

Enligt direktoriets finns det ett organiskt samband mellan evangelisationen och katekesen. Katekesen måste ses i den vidare kontexten av Kyrkans kallelse att evangelisera.⁸ Evangelisationen riktar sig till dem som ännu inte mött Jesus Kristus eller som vill möta honom på ett djupare sätt, och skall leda till omvändelse och efterföljd. För de odöpta pekar detta fram mot dopet och ett fullt inlemmande i den kristna gemenskapen. I denna gemenskap följer sedan en livslång trosfördjupning, katekes. I vår tid finns det många kristna, som redan är döpta, men som har liten kunskap om sin tro och kanske aldrig praktiserat den. Ett moment av omvändelse och beslut om (ny) livsväg måste då föregå den egentliga katekesen.

Att predika evangeliet i vår tid

3. När Jesus lär sina lärjungar att undervisa ger han dem denna liknelse:

»Hör! En man gick ut för att så. När han sådde, föll en del på vägkanten, och fåglarna kom och åt upp det. En del föll på de steniga ställena, där det inte fanns mycket jord, och det kom fort upp,

4 KKK 5

5 KKK 7

6 DCG 64, citatet lyder i original: In truth, "the inner growth [of the Church] and her correspondence with God's plan depend essentially on catechesis".

7 *Evangelii Nuntiandi* EN 14, Katolsk Dokumentation 10, Uppsala 1976

8 DCG 60

eftersom myllan var tunn. Men när solen steg, sveddes det och vissnade bort, eftersom det var utan rot. En del föll bland tistlarna, och tistlarna växte upp och kvävde det, och det gav ingen skörd. Men en del föll i den goda jorden, det kom upp och växte och gav skörd. Det gav trettiofalt, sextiofalt och hundrafalt igen.⁹

Jesus Kristus är själv den förste sändningsmannen och Kyrkan fortsätter detta arbete genom alla tider, men det är Fadern som ger växten.¹⁰ För att veta hur sådden skall gå till och vad som kan hindra eller gynna säden att slå rot och växa måste man känna sin jordmån.

Åkern som är vår omvärld¹¹

För att kunna fylla [sin] uppgift är det Kyrkans plikt att ständigt rannsaka tidens tecken och tolka dem i ljuset av evangeliet.¹²

4. Hur ser jordmänen ut för katekesen i dagens Sverige? För att så måste bonden känna sin jord och för att evangelisera måste Kyrkan känna de villkor som människorna lever under. Mycket kan och borde sägas om detta, här lyfts endast fram några punkter. Vi lever i ett land förskonat från naturkatastrofer och krig. Så gott som alla kan läsa och skriva och mycket få går och lägger sig hungriga. Vi har religionsfrihet och kyr-

korna tillåts att verka fritt. Vårt land har en tusenårig kristen tradition och var under flera hundra år en del av den stora katolska gemenskapen, som en gång införde kristendomen i Sverige. Vi har alltså mycket att vara tacksamma för.

Katekesen är inte främst kunskapsförmedling, utan trosvandring.

Det betyder inte att allt bra. Även i vårt land och vår kultur finns törnen och tistlar som kan kväva sådden. Kristen tro är margi-

naliserad i Sverige och associeras ofta med fördomsfullhet och trängsynthet. Okunnigheten, sekularismen och relativismen är utbredd och det egna »livsprojektet« ses ofta som viktigare än det gemensamma bästa. Från att ha varit en gemensam grund och något som band alla människor samman har religiös tro övergått till att bli ett erbjudande bland många andra. Att vara kristen är inte längre att vara som »alla andra«, utan har förvandlats till något ovanligt och kanske främmande.

Vårt samhälle och vår kyrka är mångkulturella. Det är både berikande och utmanande. En nyckelfråga inför framtiden är om de »nya svenskarna« och deras barn skall finna en plats och en utkomst i vårt land eller hamna i ett permanent utanförskap. Kommer de att kunna bevara sin tro i det nya landet? Stora krav ställs både på det samhälle och på den Kyrka som skall välkomna dem och på de nyanlända själva. Vår ka-

9 Mark 4:3-8

10 jfr Mark 4:26-29

11 jfr DCG 17-23

12 GS 4.1

tolska Kyrka kan förhoppningsvis vara platsen där alla kan mötas kring sin gemensamma tro, utan åtskillnad av språk och kultur.

Kyrkan i världen¹³

5. Jesu lärjungar gick ut över hela världen. De skulle vara jästen som får hela degen att jäsa, men de förblir inte själva opåverkade av det som de möter i sin omgivning. Som lärjungar och kateketer måste vi lära känna den värld vi lever i och skaffa oss kunskap om de villkor som människorna lever under. Katekesen skall forma de som undervisas – barn såväl som vuxna – till ansvarstagande och medvetna kristna. Den skall ge dem möjligheten att lära känna Gud som den barmhärtige Fadern, en djupare kunskap om och kärlek till Kristus, en vilja att ta sitt medansvar för Kyrkans missionsuppdrag i världen samt en beredskap till att leva den kristna trons sociala konsekvenser.

Andra Vatikankonciliet (1962-1965) innebar en förnyelse och vitalisering av Kyrkan. Denna förnyelse fick också stort genomslag på katekesens område och ett nytt Kateketiskt direktorium utgavs 1971. 1972 kom *Riten för vuxnas kristna initiation (Ordo Initiationis Christianæ Adulorum, OICA)*, och i och med det lyftes katekumenatet fram i Kyrkan. 1975 kom Paulus VI: s apostoliska förmaning *Evangelii Nuntiandi*, i vilken den helige fadern betonar evangelisationens cen-

trala plats i Kyrkans liv och katekesens plats i Kyrkans missionsuppdrag. 1992 kom *Katolska Kyrkans Katekes*.¹⁴ Dessa dokument, och den snabba utvecklingen i såväl Kyrkan som omvärlden, gjorde att de kateketiska riktlinjerna från 1971 behövde ses över och 1997 kom det nya Direktoriets för katekesen, *Directorium Catecheticum Generale*. Konciliet har fått viktiga konsekvenser. Det senaste Direktoriets (1997) ger några exempel på detta:

- Det liturgiska livet har vitaliserats och Kyrkan har fått en fördjupad förståelse för liturgin som höjdpunkten i och källan till Kyrkans liv.
- Alla döptas kallelse till det »allmänna prästadömet« har fått en ny betydelse och den universella kallelsen till helighet har lyfts fram.
- Kyrkans gemenskap kallas att umgås allt flitigare med den heliga Skrift, både i liturgins läsningar och i det personliga bönelivet.
- Kyrkan ser sitt uppdrag att missionera på ett vidare sätt. Hon är villig att gå i dialog med alla människor av god vilja, oavsett religion. Ekumenik och religionsdialog har fått en större betydelse.¹⁵

Direktoriets framhåller att vissa aspekter behöver lyftas fram tydligare i det kateketiska arbetet.

¹⁴ En andra, normerande utgåva av KKK utkom på latin 1997, till svenska 2000. I dessa riktlinjer citerar vi denna, senare utgåva.

¹⁵ DCG 27

¹³ jfr DCG 24-30

Dit hör synen på katekesen som en fördjupning i tron som skall leda till Kristi efterföljelse i tro och lärjungaskap som omfattar hela livet.

- De två begreppen Uppenbarelse och Tradition har fått lite olika genomslag i katekesen i lokal-kyrkorna. Den uppenbarelse som Kyrkan har fått att förvalta består *både* av Skriften *och* av Traditionen, men ofta är det ensidigt Skriften som lyfts fram. Traditionen består av Kyrkans tusenåriga reflexion över uppenbarelsen, men tyvärr saknas ofta kopplingen i den konkreta katekesen mellan Skriften, Traditionen och Läroämbetet.
- Undervisningen om de yttersta tingen (eskatologin), läran om människan (antropologin), moral-läran, kyrkohistorien och Kyrkans sociallära borde utvecklas mer.
- Sambandet mellan katekesen och Kyrkans liturgi och kyrkoåret borde stärkas.
- Kyrkans missionerande uppdrag, evangelisation och kallelse till religionsdialog kan lyftas fram mera i undervisningen.¹⁶

KAPITEL 2

KATEKESEN ÄR EN DEL AV KYRKANS EVANGELISERANDE UPPDRAG

6. Den förste och den främste evangelisten och kateketen är Jesus själv. Han inte bara förkroppsligar evangeliets budskap, utan han ger sitt liv för det. Han uppmanar sina lärjungar att gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen.¹ Målet såväl för katekumenatet som för all katekes är att leda fram till gemenskapen och relationen med Jesus Kristus.²

Hur Gud uppenbarar sig

7. Gud, som genom Ordet skapar och uppehåller allt, ger människorna genom de skapade tingen ett förblivande vittnesbörd om sig själv.³ Människan har i skapelsen fått förmågan och längtan efter att lära känna Gud. Gud uppenbarar sig för människan och älskar

henne så mycket att han vill göra henne delaktig av sin egen gudomliga natur.⁴

Gud uppenbarar sig för människan genom sitt ord och sina handlingar, för att hon alltmer skall lära känna honom och dras till honom. I den gudomliga ekonomin ingår att detta sker etappvis, alltefter vad mänskligheten i stort och den enskilda människan förmår att ta emot.

Guds gärningar i frälsningshistorien uppenbarar och bekräftar läran och den verklighet som kommer till uttryck i det gudomliga ordet. Ordet å sin sida kungör gärningarna och kastar ljus över den hemlighet som ligger fördold i dem. Allt vad denna uppenbarelse innerst inne säger, både om Gud och människans frälsning, strålar emot oss i Kristus, som är Medlaren och samtidigt hela uppenbarelsens fullhet.⁵

Kristus är inte bara den fullkomliga människan, eller den främste profeten, utan

1 Mark 16:15, DCG 34
2 DCG 80, KKK 426
3 Dei Verbum, DV 3

4 1 Pet 1:4, KKK 51-52, DCG 36
5 DV 2

Guds Son, den som ger ett gudomligt vittnesbörd om att Gud kommer att befria oss ur dödens och syndens mörker och uppväcka oss till evigt liv.⁶

Katekesens uppgift är att visa på Jesus Kristus, hans liv och verk och mana till ett liv i hans efterföljd. Katekesen måste helt och hållet bygga på evangelierna, eftersom de är vår förnämsta källa till kunskap om det inkarnerade Ordet, vår Frälsare.⁷ Eftersom Kristus är uppenbarelsefullhet, måste all katekes vara kristocentrisk. Budskapet om Kristus är inte en lärosats bland andra, utan den verklighet ur vilken alla läror kommer, och dess mitt- och referenspunkt.⁸

Gud önskar att alla människor skall bli räddade och lära känna sanningen.⁹ Han har befallt att uppenbarelsen skall ges vidare till alla folk, i alla tider. För att fullgöra denna plan har Jesus Kristus grundat Kyrkan och givit henne den helige Ande. Han har sänt ut Kyrkan till att förkunna evangeliet i hela världen. Hela Kyrkan, herdarna och lekfolket, delar tillsammans detta uppdrag och lever av samme Ande. Våra liv är därför en vandring där vi, både enskilt och tillsammans som Kyrka, lyssnar till Guds röst och försöker att fullgöra vårt uppdrag. I Bibeln och i Kyrkans Tradition har vi våra källor, där vi finner vad vår tro är, och Kyrkans biskopar – läroäm-

betet – har som uppgift att tillförlitligt leda oss. Kyrkan själv kan sägas vara ursakramentet, frälsningens sakrament. Att evangelisera, alltså att förkunna det glada budskapet, tillhör Kyrkans väsen. Hon finns till för att evangelisera, för att förkunna och undervisa, för att vara en kanal för nådens gåva, försona syndare med Gud och vidmakthålla Kristi offer i den heliga mässan, som är en åminnelse av hans död och uppståndelse.¹⁰

Den kristna uppenbarelsens förmedling genom evangelisation

8. Att förkunna evangeliet är Kyrkans väsentliga uppdrag och en del av hennes djupaste identitet och existensberättigande.¹¹ Evangelisationen innehåller både den första förkunnelsen och katekesen som är den fördjupande trosundervisningen, den skall göra Guds uppenbarelse känd. Uppenbarelsen är det sätt genom vilket Gud talar med människan. Genom uppenbarelsen lär vi känna Gud själv och vad som är hans vilja. Genom uppenbarelsen lär människan också känna sig själv och hon får veta vem hon är och till vad hon har skapats.

Evangelisation är den process då Kyrkan driven av Anden förkunnar evangeliet. Det gör Kyrkan på olika sätt och på olika nivåer: Hon arbetar socialt för att förändra orättfärdiga strukturer i sam-

6 jfr DV 4

7 DCG 41

8 ibid.

9 1 Tim 2:4

10 EN 14, DCG 45, 46

11 jfr EN 14

hället, hon vittnar om ett annat sätt att leva och vara, hon predikar explicit om Kristus och uppmanar till omvändelse, hon leder människor till att genom dopet bli medlemmar i Kristi kropp och hon vill fördjupa tron och gemenskapen i den kristna församlingen. Kyrkans evangelisation riktar sig alltså både till dem som inte tror och till hennes egna medlemmar.

Katekesens roll i evangelisationen

9. Katekesen är en del av Kyrkans uppdrag att förkunna evangelium. När människor tagit emot det glada budskapet börjar en tid av undervisning, då de gradvis leds in i frälsningens mysterium och till ett liv i evangeliets ljus.

Som vi ser i Bibeln är Gud den Treenige – Fader, Son och helig Ande. Gud skapar världen och i Jesus Kristus blir Hans uppenbarelse fullkomlig för oss. I honom kan vi klarast se vem Gud är.¹² Jesus Kristus förkunnade budskapet om hur Guds rike bryter in i vår värld och vår historia.¹³ Han kallade detta budskap för »evangelium«, det glada budskapet. Jesu befallning till lärjungarna och Kyrkan att evangelisera har olika aspekter, som alla är förbundna med varandra: »förkunna« (Mark 16:15), »gör alla folk till lärjungar ... lär dem att hålla alla ... bud« (Matt 28:19-20), »ni skall vittna

om mig« (Apg 1:8), »döp« (Matt 28:19), »Gör detta till minne av mig« (Luk 22:19), »ni skall älska varandra« (Joh 15:12). Så förs evangeliet vidare. Kyrkans uppdrag genom alla tider är att sprida det glada budskapet vidare till alla människor och folk, så att evangeliet kan slå rot i människornas hjärtan och förnya dem.¹⁴ När Kyrkan förkunnar, vittnar och undervisar om det glada budskapet, firar sakramenten och lever i gemenskap och kärlek till nästan evangeliserar hon världen.

Katekesens mål

10. Katekesens slutmål är att föra människor – inte endast i kontakt med – utan i full livsgemenskap med Jesus Kristus¹⁵. All katekes skall främja gemenskapen med Kristus. Denna gemenskap med Kristus driver hans lärjungar att söka gemenskap med allt det som Jesus Kristus är förenad med: med Gud – hans Fader, med den helige Ande, med Kyrkan, hans kropp och med människorna för vilka han gav sitt liv¹⁶.

»I hjärtat av den kristna trosundervisningen finner vi som det allra viktigaste en person – Jesus Kristus, Faderns ende Son..., som har lidit och dött för oss, som har uppstått och nu lever med oss för alltid.... Att undervisa i den kristna tron är att i Kristi person

12 DCG 98-99

13 DCG 34

14 DCG 46, EN 18

15 DCG 80, jfr: »Katekesens mål är emellertid att just röra vid människans hjärta, att nå personens centrum och möjliggöra för människan att leva utifrån detta centrum.« ur NBK 1982, sid 2, »Katekesen syftar först och främst till att föra människor i beröring med den treenige guden...« ur NBK 1999, sid 1

16 DCG 81

avslöja hela Guds eviga plan. Det är att försöka förstå innebörden av Kristi ord och handlingar och de tecken som har utförts av honom.« Målet för trosundervisningen är följande: »Att leda fram till gemenskapen med Jesus Kristus: han ensam kan föra oss fram till Faderns kärlek i Anden och låta oss få del av den heliga Treenighetens liv«¹⁷

Katekesens uppgifter

11. För att nå detta mål har katekesen flera olika konkreta uppgifter som alla är lika viktiga och förutsätter varandra. Katekesen (trosundervisningen) skall:

- Förmedla kunskap om Kyrkans tro. Den som lärt känna och älska Jesus Kristus vill veta så mycket som möjligt om honom och Hans budskap. När kunskapen om tron växer, fördjupas tron.
- Ge kunskap om och uppmuntra ett aktivt deltagande i Kyrkans liturgi. I liturgin aktualiserar och firar Kyrkan frälsningsmysteriet och hela Guds folk skall vara delaktiga i detta firande.
- Forma samvetet, skapa ett moraliskt medvetande och tillägna sig och praktisera Kyrkans sociallära. Att leva i Kristi efterföljd, i Bergspredikans anda, innebär ett liv i kärlek och omsorg för sin nästa, särskilt för de svagaste och mest utsatta.
- Vara en skola i bön, särskilt Herrens bön. Jesus bad och lärde sina lär-

jungar att be. Kyrkan fortsätter lära sina barn att tillitsfullt be till Fadern.

- Fostra till en kristen gemenskap. Ingen kan vara kristen på egen hand. Att vara kristen är att tillhöra både en lokal och en världsvid gemenskap. Den kristna gemenskapen omfattar inte bara den Katolska kyrkan, den ekumeniska dimensionen är självklar. Katekesen skall både ge en god kunskap om den egna tron och en vilja till gemenskap och dialog med troende från andra kyrkor och samfund. Så kan en längtan efter den enhet Vår Herre själv bad om väckas.
- Skapa en längtan efter och förmåga till att själv förkunna det glada budskapet för världen och uppmuntra var och en att bejaka sin personliga kallelse. När vi förkunnar Evangeliet bland människor av annan religion skall katekesen framförallt visa på dialogens väg. Vi skall se till det som förenar alla människor och de »frön av sanning« som Gud lagt ned i alla religioner. Denna religionsdialog skall dock inte blandas ihop med Kyrkans oavvisliga uppdrag att förkunna Kristus som *alla* människors frälsare.¹⁸

Om något av detta fattas i undervisningen är inte katekesen fullständig och tron kan inte nå sin fulla mognad.

Det är en stor uppgift som Kyrkan ger katekesen, men vi är inte ensamma, Jesus Kristus har själv lovat att sända oss Hjälparen¹⁹ och att vara med oss alla dagar till tidens slut.²⁰

Katekesens grundläggande kännetecken

12. Hur skall Kyrkan kunna fullgöra dessa kateketiska uppgifter? Det finns två medel framför andra som Kyrkan kan använda; förkunnelsen av evangeliets budskap och ett liv i Kyrkans gemenskap. Tron är inte något som läggs ovanpå en människas liv, som en dekoration, utan något som skall påverka hela hennes liv, i alla dess aspekter. Katekesen skall ge en trosfördjupning som berör hela människan, i djupet av hennes existens.²¹ All undervisning i tron måste ha sin utgångspunkt i och landa i mänskliga erfarenheter.

Katekesen ger kunskap om tron och visar på hur vi kan leva denna tro i ett liv i gemenskap som Kyrka. Liturgin som vi firar i Kyrkan gör oss delaktiga i frälsningens mysterium, och genom att vi sänds ut påminns vi om vårt uppdrag att tillsammans förkunna budskapet om Guds rike i en värld som hungrar och törstar. Församlingen är den gemenskap som ger tron vidare och församlingen tar emot mycket från sina nya medlemmar. Katekumenerna och

alla som deltar i undervisningen är en rikedom för den lokala församlingen.

Församlingens kateketiska arbete skall ge tron vidare och hjälpa församlingens medlemmar att bevara, fördjupa och leva sin tro, i Kyrkan och i världen. Katekesen på lokalplanet innebär alltså att man skapar och bevarar en gemenskap mellan de katoliker som finns där. Vår treenige Gud är både källan till och förebilden för den kristna gemenskap vi skall skapa, den gemenskap som är förutsättningen för vårt kristna liv, men som också skall vara ett vittnesbörd i världen.

Dopet – katekesens sakrament och vuxenkatekumenatet²²

13. Det sakrament som verkligen har ett nära samband med katekesen är dopet, så nära att det kan kallas för katekesens sakrament²³. Dopet är grundläggande för medlemskapet i Kyrkan. Det skall föregås av en undervisning om den kristna tro som katekumenen (dopkandidaten) skall döpas till. Numera ges denna undervisning oftast till dopbarnets föräldrar. I fornkyrkan riktade sig församlingens undervisning framförallt till vuxna katekumener som förberedde sig för dopet. I vår tid finns en växande skara vuxna som på liknande sätt vill bli medlemmar i Kyrkan. Kyrkans ordning och väg för att ta

19 Joh 14:16

20 jfr Matt 28:20

21 DCG 67

22 jfr DCG 66

23 DCG 66

emot dessa odöpta vuxna är »Ordning för den kristna initiationen av vuxna«²⁴ (vuxenkatekumenatet).

14. Vuxenkatekumenatet är den ursprungliga och egentliga vägen för en odöpt att bli kristen, även i vår tid. Vägen mot dopet kan indelas i fyra faser, där övergången mellan varje fas markeras genom en liturgisk rit.²⁵

- Den första perioden är *pre-katekumenatet*. Det är en period av förberedelse, information och undervisning innan personen bestämmer sig för att påbörja själva dopundervisningen.
- Den andra perioden är *katekumenatet*. Det är den tid då katekumenen får undervisning och börjar öva sig i att leva sitt kristna liv. Under denna period tilldelas katekumenen en fadder.
- Den tredje perioden är *renandets och upplysningens* period. Den perioden brukar sammanfalla med fastetiden inför påsken.
- Den fjärde perioden är den *mystagogiska*. Efter initiationen (dop, konfirmation och eukaristi) under påsknattens liturgi följer den fjärde

Församlingen är den gemenskap som ger tron vidare.

perioden som är en period av reflektion och fördjupning i de sakrament som mottagits.

Under katekumenatstiden, som vanligtvis är cirka ett år, får den enskilde tid att reflektera över sin egen personliga historia och tillfälle att låta sin livshistoria möta den kristna tron och livsformen i församlingsliv och undervisning, för att alltmer förbinda sitt eget liv till personen Jesus Kristus. Detta sker i en grupp av flera katekumener. Här spelar faddrarna en viktig roll, genom att de slår följe redan på ett tidigt stadium och under katekumenatet vittnar om sin tro. De blir en naturlig länk in i församlingen och ett vittnesbörd för hur man kan leva sitt kristna liv.

Vuxenkatekumenatet som modell för all katekes

15. Direktoriets ser vuxenkatekumenatet som en modell för all katekesundervisning i Kyrkan, då detta leder fram emot omvändelsen och den fullständiga initiationen i Kyrkan.²⁶ Följande kännetecken i vuxenkatekumenatet är vägledande i all katekes:

- Det stegvisa inlemmandet.
- Katekesens *locus*: inlemmandet i tron sker i en konkret församling,

²⁴ *Ordo initiationis christianæ adultorum*, 1972, Ordning för den kristna initiationen av vuxna

²⁵ DCG 91

²⁶ DCG 59, 90-91, 275

med inriktning på den eukaristiska gemenskapen i församlingens mitt.

- Betydelsen av att dela livserfarenheter i en mindre grupp.
- Vikten av att ha en fadder, en ledsagare i tron och någon som man har en personlig relation till.
- De liturgiska elementen: katekes och liturgi behöver varandra.
- Bibeln i centrum tillsammans med Kyrkans levande tradition.
- Att fostra människor till ett självständigt val.
- Att engagera hela människan.
- Den enskilda och gemensamma bönen är en integrerad del av katekumenatet.
- Påskmysteriet är centralt i katekumenatet, som skall leda fram till dopet in i Kristi död och uppståndelse.

Vuxenkatekumenatet visar oss också att katekesen är en livslång process som inte slutar med dopet, konfirmationen och eukaristin, utan något som hjälper oss att genom hela livet upptäcka och leva de gåvor den helige Ande gett oss. Katekumenatet innehåller undervisning, både teoretiskt och praktiskt om hur det är att leva ett kristet liv. Det skall också leda till att katekumenen inlemmas i en församlingsgemenskap.

De olika stegen på vägen beledsagas av liturgiska handlingar, som gör hela församlingen delaktig i processen. Under katekumenatstiden skall katekumenen (dopkandidaten) lära sig trosbekännelsen och göra den till sin. Trosbekännelsens innehåll är detsamma som katekesens innehåll och samtidigt skall undervisningen leda fram till trosbekännelsen som aktiv handling. Denna bekännelse är en bekännelse till den Treenige Guden, i vars namn vi skall döpas eller redan är döpta.

Det mesta av denna process kan även tillämpas på redan döpta personer som förbereder sig för att upptas i Kyrkans gemenskap, i synnerhet om de inte varit praktiserande i det samfund de mottog dopet, eller på katolskt döpta som kommit bort ifrån Kyrkan.²⁷

Tro och liv måste vara ett i katekesen

16. Trosförmedlingen skall ge kunskap, men det stannar inte med det. Kunskapen om tron kan inte förmedlas som vilken information som helst. Katekesen måste också forma och fostra åhöraren till att leva sitt liv i överensstämmelse med Jesu liv och budskap. Katekesen borde leda till en transformation – förvandling – där människan alltmer växer i sin gemenskap med Kristus och hon verkar för de värden som evangeliet står för i samhället som

till exempel rättvisa och fred. Genom sitt liv vittnar den kristna människan om Guds erbjudande om gemenskap i Jesus Kristus. Hennes tro och liv hör ihop.

Tro och liv är två aspekter som inte går att skilja åt, kristen tro är både rätt tro (ortodoxi) och rätt liv (ortopraxi).²⁸ Den kristna tron blir inte verklig om den inte levs – om den inte blir »kött«.

Vår kristna tro har sin upprinnelse i Treenighetens fördolda liv och gemenskap. Guds inre liv är gemenskap, dialog och utgivande. Att föra dialog och samtal är därför att efterlikna Treenigheten själv. Detta är grunden för Kyrkans gemenskap – delandet av tron och dialogen med vår Herre och varandra i mässan. I mässan går dialogen så långt att människan öppnar sig för Gud som i sin tur ger sig till henne genom Kristus under brödets och vinets gestalt. Betydelsen av samtal och dialog

i trosundervisningen får aldrig underskattas.

»... sanningen bör sökas på ett sätt som överensstämmer med den mänskliga personens värdighet och med dess sociala natur, dvs. genom fri prövning, genom undervisning och uppfostran, genom meningsutbyten och samtal, där man lägger fram för varandra den sanning man funnit, för att hjälpa varandra att utforska sanningen.«²⁹

Människans hela livserfarenhet, hennes djupaste skikt, måste komma i beröring med evangeliets budskap.³⁰ Människans livsfrågor, behov, hopp och förtvivlan, funderingar, avgöranden och djupaste längtan kommer i ett nytt ljus i mötet med evangeliet. Att tillsammans reflektera över det i katekesen hjälper oss att se Guds vilja i vår värld. Så ges människor möjlighet att medvetet förhålla sig till trons erbjudande och göra ett val med konsekvenser för framtiden.³¹

KAPITEL 3

ATT TRO PÅ EVANGELIET

17. Ordet tro kan innebära två saker. Det betyder både den tro med vilken jag tror, alltså själva trosakten (*fides qua*) och tron som jag tror på, alltså trosinnehållet (*fides quæ*). Trons Ja-svar är tvåfaldigt. Det är ett Ja till en tillhörighet till Kristus och Kyrkan och ett Ja till trons innehåll, uppenbarelsen och evangeliet. Det går naturligtvis inte att skilja dem från varandra, även om man ofta gör det av pedagogiska skäl. I detta avsnitt skall vi kort gå in på trons innehåll (*fides quæ*).

Hur vet vi vad vi skall undervisa om?

18. Hur kan vi veta vad vi skall undervisa om i katekesen? Hur kan vi få en säker kunskap om trons innehåll? Den heliga Traditionen och den heliga Skrift bildar tillsammans den heliga skatt som har

anförtrotts åt Kyrkan, Guds ord.¹ Källan till katekesens innehåll är Guds eget Ord. Guds Ord är ett, uttalat som Sonen, före all tid, in i tiden i vår värld och utanför tiden i alla evigheter. Ekot av detta enda Ord tonar igenom Skriften och Traditionen. Tillsammans utgör de källorna för all katekes. Skriften och Traditionen uttrycker genom mänskliga författare och uttolkare den gudomliga sanningen, Guds ord. Som Sonen lades i mänskliga händer har Gud anförtrott sitt Ord åt oss människor.²

Sedan Gud har givit oss sin Son, som är hans Ord, så har Gud inte något mer att ge oss. Han har sagt oss allt på en gång, i ett enda slag, i detta enda ord... ; ty det som han delvis sade till profeterna, det sade han helt och hållet i sin Son, i det att han gav oss allt det som är hans Son. Därför skulle den som fortfarande skulle vilja ställa frågor till

¹ DV 10

² jfr DCG 94

honom eller önska en vision eller en uppenbarelse inte bara begå en dårskap utan också kränka Gud, eftersom han inte fäster blicken på Kristus utan att söka något annat eller något nytt.³

- Guds Ord begrundas och förstås djupare med hjälp av hela Guds folks trosmedvetande (sensus fidei), vilket vägleds av läroämbetet.
- Guds Ord firas i Kyrkans liturgi, som är en ständig utläggning och förkunnelse av Ordet.
- Guds Ord lyser fram genom Kyrkans tvåtusénåriga historia och alldeles särskilt i helgonens liv.
- Guds Ord studeras och utforskas av teologerna, som så vidgar och fördjupar vår tro.
- Guds Ord blir synligt genom alla goda strävanden i samhället.⁴

Alla dessa punkter är källor till katekesens innehåll. De tre primära källorna är den heliga skrift, traditionen och läroämbetet. I den heliga skrift talar Gud själv till oss genom den helige Andes förmedling. I den heliga traditionen tar vi emot apostlarnas undervisning, som på ett autentiskt sätt förvaltas av Kyrkans läroämbete. Skriften, traditionen och läroämbetet talar med en röst, var och en på sitt eget språk, och de är alla tre på sitt speciella sätt de primära

källorna för det vi skall förmedla i katekesen.

19. Hur skall evangeliet presenteras i katekesen? Det skall ske i enlighet med följande kriterier:

- Katekesen skall vara kristocentrisk och trinitarisk. Jesus Kristus är evangeliets centrum och slutmål. Fadern sänder Sonen och Anden utgår av Fadern genom Sonen.
- Evangeliet är ett glädjebud om Guds Rike med frälsning och befrielse från synden och syndiga strukturen för alla människor, en befrielse av hela människan, med kropp, själ och ande.
- Evangeliet är en del av den mänskliga historien och som sådant insatt i en kontext av Kyrkans liv och folkens historia. Katekesen är traderandet av tron inom Kyrkans gemenskap.
- Evangeliet är universellt. Budskapet kan och skall anpassas till alla folk och alla kulturer, men utan att »saltet förlorar sin sälta«⁵.
- Evangeliet är sammanhängande och logiskt. Evangeliets budskap innerhåller sanningar som är hierarkiskt och harmoniskt ordnade.⁶ Budskapet sammantaget är något som hjälper människor att se me-

3 Johannes av Korset *Subida del Monte Carmelo*, 2, 22, 3-5, Biblioteca Mística Carmelitana v. 11 (Burgos 1929), sid 184, citerat efter KKK 65

4 DCG 95

5 jfr Matt 5:13

6 DCG 97

ningsfulla sammanhang i sina liv. I den apostoliska trosbekännelsen har Kyrkan gjort en syntes av evangeliets budskap. Denna be-kännelse är ett slags nyckel till förståelsen av Kyrkans hela lära.⁷

Dessa punkter gäller givetvis inte bara för katekesen, utan för all förkunnelse av ordet.

**»Detta är vår tro,
detta är Kyrkans tro«**

20. Den grundläggande katolska trosundervisningen, vare sig det gäller vuxna eller barn, vilar på fyra pelare, som anknyter till de fyra delarna i Katolska Kyrkans Katekes: De fyra delarna pekar på fyra grundläggande förhållningssätt i den kristnes liv: att tro på den treenige Guden och Hans frälsningsplan, att helgas genom sakramenten, att älska Gud av hela sitt hjärta och sin nästa som sig själv och att be till Gud i väntan på att hans rike skall komma och vi skall få skåda honom ansikte mot ansikte.

- *Trosbekännelsen.* Undervisningen skall ge en systematisk orientering om Kyrkans tro. Den skall ge stöd för och uppmuntran till ett personligt ställningstagande till tron och den katolska identiteten.
- *Firandet av det kristna mysteriet.* Undervisningen skall leda in i

Kyrkans liturgi. Deltagande i mäs-san är lika viktigt som den formella undervisningen. Undervisningen med dess bearbetning av stoff och erfarenheter bör närmast ses som ett komplement till deltagandet i församlingens liturgi.

- *Livet i Kristus.* Undervisningen skall ge kunskap om och uppmuntran till ett trovärdigt kristet liv som blir synligt i våra relationer, i den miljö och det samhälle vi lever.
- *Den kristna bönen.* Undervisningen skall både leda in i Kyrkans gemensamma bön och ge handledning och stimulans till ett personligt böneliv.
- Katolska Kyrkans Katekes bygger på kyrkofäderna och pekar på följande sju grundläggande element, som katekesen måste innehålla och bygga på:⁸ De tre första elementen behandlar frälsningshistorien och de fyra sista elementen är en utläggning och tolkning av den.

1. Gamla testamentet
2. Jesu liv
3. Kyrkans historia
4. Trosbekännelsen
5. Sakramenten
6. Tio Guds bud
7. Fader vår

7 DCG 114, 115

8 DCG 130

KAPITEL 4

TRONS PEDAGOGIK

Guds pedagogik som källa och modell för trons pedagogik

21. Den pedagogiska grundsynen tar sin första utgångspunkt i den heliga Treenighetens inre liv. Treenigheten är gemenskap, relation, dialog och utgivande.¹

Den pedagogiska grundsynen har som sin andra utgångspunkt Guds initiativ till att kommunicera och att kommunicera sig själv, ge sig själv, till varje människa.²

Därför måste en katekes som har Guds egen »pedagogik« som modell bygga på vänskap, samtal och delande. Som en mänsklig fader uppfostrar sina barn genom att uppmuntra och förmana dem, tar sig vår himmelske Fader an människan med ett oändligt tålmod. Gud vill kommunicera med människorna och han vill göra det på ett sätt så att

människan kan förstå. I inkarnationen går Guds pedagogik så långt att han blir den som han skall undervisa. När Gud blir människa föds han in i en bestämd historisk och social kontext, på så sätt kan man kanske säga att inkarnationen är ett slags »ur-inkulturation« av Guds Ord.³

»Uppenbarelsens plan... medför en särskild 'gudomlig pedagogik': Gud ger sig stegvis åt människan, han förbereder henne i etapper för att ta emot den gudomliga uppenbarelse han ger av sig själv och som når sin höjdpunkt i det människoblivna ordets, Jesu Kristi person och sändning.«⁴

Även Hebréerbrevet uttrycker denna Guds pedagogik:

»Många gånger och på många sätt talade Gud i forna tider till våra fäder genom profeterna, men nu vid denna tidens slut har han talat till oss genom sin son.«⁵

Katekesens budskap är inte en idé, utan en person, ett Du, Jesus Kristus själv.

1 KKK 232-267, DCG 99-100

2 DCG 109

3 Ibid.

4 KKK 53, DCG 139

5 Heb 1:1-3

Detta måste alltid vara inspirationen och målet för katekesen.⁶ Det är endast i Kristus som människans mysterium blir tydligt. Genom att lära känna honom lär människan känna sig själv och sin egen höga kallelse.⁷

Kristus som förebild - att dela tron genom gemenskapen

»Jag kallar er inte längre tjänare, ty en tjänare vet inte vad hans herre gör. Jag kallar er vänner, därför att jag har låtit er veta allt vad jag har hört av min Fader.«⁸

22. Jesus presenterade sig själv som den ende läraren,⁹ men också som en trogen vän full av tålmod. Han undervisade inte bara med ord, utan även genom sina handlingar. Han är inspirationen och modellen för alla som bedriver katekes.¹⁰ I uppenbarelsen talar Gud med sin överflödande kärlek till människorna som sina vänner.¹¹ Kyrkan byggdes upp genom att de första kristna delade sina erfarenheter av mötet med den Uppståndne och bildade en gemenskap.

»Herren har verkligen blivit uppväckt och han har visat sig för Simon. Själva berättade de då vad som hade hänt dem på vägen.«¹²

Vi gör likadant i dag. Vi möts i Kyrkan för att dela denna erfarenhet, bli stärkta av

varandra och för att möta Herren själv i Guds ord och i sakramenten.

Undervisningen bör betona livets sakramentalitet och betydelsen av tecknens pedagogik. Det kristna mysteriet, uppenbarelsen, kommer oss till mötes i symboler, ord och handlingar. Gud är närvarande i sin skapelse, skapelsen är ett medel för Guds kommunikation med oss och hela skapelsen undervisar oss om honom.

Ett annat inslag i Jesu pedagogik är att han lyfter fram barnen som förebilder för de vuxna. Han ställer bokstavligen barnet i centrum för uppmärksamheten.¹³ Barnets tillit, beroende av andra och förmåga att förundras och glädjas över skapelsen har mycket att lära oss om hur vi skall förhålla oss till varandra och till vår Fader i den kristna gemenskapen.

Dialogen har en central plats i all katekes. Den innebär ett delande av frågor med öppenhet för både tvivel och trosvisshet och erbjuder en unik möjlighet att gemensamt söka svar på de frågor som livet och tron ställer. En förutsättning för en god dialog är gemenskapen i mindre grupper. Att bilda mindre grupper är inte endast ett gott pedagogiskt förhållningssätt. Den vänskap och gemenskap som uppstår i den mindre gruppen finner sitt mål och sin fulla tillblivelse i det eukaristiska firandet. Jesus säger: »Ty där två eller tre är samlade i

6 DCG 80

7 GS 22

8 Joh 15:15

9 Matt 23:10

10 DCG 137

11 DV 2

12 Luk 24:33-35

13 Matt 18:2 med paralleller

mitt namn är jag mitt ibland dem« (Matt 18:20).¹⁴ Vänskapen som skall växa fram är både vänskapen mellan oss som undervisar och undervisas och mellan oss och Jesus Kristus.

Kristus som förebild - att dela tron genom berättelsen

»Du skall bli hans vittne och berätta för alla människor vad du har sett och hört.«¹⁵

23. Den heliga Skrift förmedlar uppenbarelsen genom att berätta om Guds gärningar, Jesu liv, död och uppståndelse och Kyrkans födelse. Jesus undervisar folket och lärjungarna genom att berätta. Kyrkan har ända från början evangeliserat genom att berätta om Jesus och så väcka tro på honom. Av detta ser vi att berättelsen och berättandet är en primär metod i katekesen. Alla barn älskar att höra berättelser och som lite äldre kan vi lära oss att se att våra egna liv är en del av den Stora berättelsen, den om Guds folk på väg till fulländningen. Vi tar emot tron i form av berättelser och vi återberättar dem för nästa generation. Så skapas Traditionen, som en väv, där Kyrkans trosskatt utgör varpen och de troendes liv inslaget, varv efter varv, generation efter generation. I kyrkofädernas katekes ägnades katekumenatstiden, främst fastetiden, åt att återberätta frälsningshistorien för katekumenerna.¹⁶

14 DCG 159

15 Apg 22:15

16 jfr DCG 129

Allt i den heliga Skrift berättar om Kristus och är en uppmuntran till kärlek.¹⁷

Berättelsen är både berättelsen om frälsningen och berättelsen om våra egna liv. Vad hände då i Galiléen och vad händer mig nu?

»Vad vi har hört och lärt känna, vad våra fäder berättade för oss, vill vi inte dölja för våra barn. Vi skall berätta för kommande släkten om Herrens ära och hans makt och om de under han gjort.«¹⁸

Hur ger vi tron vidare? – om olika metoder

24. För alla som undervisar i Kyrkans tjänst är det av största betydelse att reflektera över hur vi ger tron vidare, hur vi väcker en levande Gudsrelation hos dem vi möter i katekesen. Två grundläggande förhållningssätt, som vår Herre själv använder, har lyfts fram: Gemenskapen och berättelsen. På ett plan är trosundervisning något mycket enkelt. Det handlar om att berätta, ge vidare (= tradera) och att bli vän med dem man skall undervisa. Vi kan inte undervisa dem som vi inte har en mänsklig relation till. För att de som undervisas, barn eller vuxna, skall växa i tron och rota sig i gemenskapen måste de också lära känna varandra. Eftersom tron och livet är och skall vara oupplösligen förenade kan vi inte säga att det ena är viktigare än det andra i undervisningen.

17 Citatet lyder i original »*Omnis scriptura divina Christum narrat et dilectionem monet.*« (översättning. f. Anders Piltz), ur Augustinus *De catechizandis rudibus*, 4. 8

18 Ps 78:3-4

25. Katekesen handlar om att Kyrkan bevarar minnet av Jesus Kristus och därför har memorerandet av texter och händelser alltid haft sin givna plats i undervisningen. Det är viktigt att skapa en förståelse för texterna samtidigt som de lärs in. Det gäller framförallt trosbekännelsen. Genom att lära sig texter utantill ges mottagarna tillgång till ett religiöst språk, den språkdräkt Kyrkan genom tiderna klätt sin troserfarenhet med. Detta är traderande (överlämnande) i ordets ursprungliga betydelse.¹⁹

26. Kateketens person är viktigare än alla metoder. Kateketens förhållningsätt skapar den förtroendefulla atmosfär som låter tron växa. För många kommer mötet med det gudomliga mysteriet att kanaliseras just genom kateketen. Den personliga relationen mellan kateketen och dem som undervisas är av största betydelse för trovärdigheten i det som förmedlas. Det är viktigt att kateketens arbete bärs upp av bön, eftersom trosförmedlingen i katekesen är ett skeende fyllt av Guds nåd.²⁰ Här sker mötet mellan Guds ord och människan. På vägar som inte alltid är kända för oss öppnas människornas hjärtan för trons hemlighet.

27. Inte endast Jesu ord, utan hela hans liv undervisade människorna om Gud.

På samma sätt är allt som sker i församlingskatekesen undervisande: Sättet att bemöta människorna, den respekt och delaktighet som får råda, den vördnad som visas för det heliga, trofastheten mot Kyrkans lära, det sättet församlingen följer Jesu exempel i omsorgen om de svagaste – allt detta utgör församlingens vittnesbörd om Kristus.

Lärande sker inte i ett passivt mottagande. Både unga och vuxna mottagare måste aktivt ta till sig den nya kunskapen. Kyrkans lära bör presenteras så att den väcker nyfikenhet och skapar utrymme för egna upptäckter. Att med egna ord få formulera nyvunna insikter skapar ett större engagemang. Särskilt hos de yngre barnen är det egna skapandet värdefullt.

Jesu många liknelser vittnar om en god inblick i människors livssituation. Han lyfte fram exempel ur människors vardag för att förklara en transcendent verklighet.²¹ Även kateketer behöver känna den värld som mottagarna befinner sig i och vad som präglar samhället de lever i. Vilken litteratur, musik, vilka filmer och andra intressen är mottagarna uppfyllda av? Hur kan Kyrkans tro anknytas till detta?

19 DCG 154, 155

20 DCG 156

21 DCG 152

Kyrkans pedagogik

28. Kyrkans pedagogik bygger på att hon, vägledd av den helige Ande, fortsätter att undervisa och förkunna så som hennes Mästare gjorde. De främsta »pedagogerna« i Kyrkans liv är helgonen, de undervisar i ord och handling om ett liv i Kristi efterföljd.

Olika människor har olika sätt att lära sig på. En del har en stor verbal förmåga, andra en logisk matematisk. Några har en visuell finkänslighet, andra en musikalisk eller kroppslig. För att kunna bemöta de olika förutsättningarna är det viktigt med en varierad undervisning. Fullkomlig trohet mot Kyrkans lära låter sig kombineras med en mångfald av framställningssätt.²² Kreativitet och fantasi får här stå i katekesens tjänst.

29. Kyrkan är öppen för alla metoder som kan främja evangeliets spridning och som inte står i motsättning till dess budskap. Förkunnelsen av det glada budskapet har genom Kyrkans historia gestaltats på olika vis. Konstnärliga uttryck som musik och bildkonst har härvid spelat en viktig roll. Jesus själv är vår pedagogiska förebild. Med fantasi och skicklighet varierar han sitt sätt att förmedla sanningen om Guds rike, beroende på vilka som lyssnar. Redan hos Paulus ser vi att det också tidigt fanns en reflektion kring mottagarna och hur man på bästa sätt anpassar under-

visningen så att den når fram till deras hjärtan.

Paulus steg fram inför areopagen och sade: »Athenare, jag ser av allt att ni är mycket nogra med religiösa ting. När jag har gått omkring och sett på era gudabilder har jag nämligen också upptäckt ett altare med inskriften: Åt en okänd gud. Det som ni alltså dyrkar utan att känna till, det är vad jag förkunnar för er.²³

I dag finns en modern pedagogik och kommunikationsvetenskap som har mycket att tillföra vår tids katekes.²⁴ Metoder måste väljas med omsorg så att de både beaktar mottagarna och den kulturella situationen.²⁵

I undervisningen kan kateketen antingen utgå från trosläran eller bibeltexten (deduktiv metod) och utifrån dessa närma sig människan och det liv hon lever eller utgå från människans tillvaro och frågor (induktiv metod) och utifrån dessa närma sig trons verklighet och svar. Båda dessa metoder är legitima för katekesen. Oavsett vilken utgångspunkt kateketen väljer är det kateketens uppgift att hjälpa mottagaren att bli medveten om sina egna erfarenheter av livet och att kunna tolka dem i evangeliets ljus.²⁶

30. Alla dimensioner av det kristna livet måste utvecklas i katekesen: trons innehåll (trosbekännelsen), firandet av det kristna mysteriet (mässan), livet i Kristus (vårt etiska handlande och soci-

23 Apg 17:22-23

24 DCG 148

25 DCG 149

26 DCG 118, 151, NBK 8

ala ansvar) och bönen. Detta är de fyra delarna i Katolska Kyrkans Katekes. Allt kan inte förklaras med ord och för Jesu lärjungar efterlämnade hans handlingar kanske ett större intryck än hans ord. I katekesen kan symboler, gemensamma handlingar och inte minst Kyrkans liturgi ofta förmedla tron på ett mer djupgående sätt.

På så sätt kan hela människan, med huvud, hjärta och händer engageras i undervisningen:

Huvud: Undervisningen i Kyrkans lära som talar till huvudet, förnuftet måste finnas för att hela människan skall beröras. Förnuft och kunskap engagerar människans huvud.

Hjärta: Tron är en satsning, en trosakt där människan ger sig själv tillbaka till Gud och människans innersta centrum, viljan, måste engageras, det som Bibeln kallar för hjärta. Ur hjärtat strömmar människans tacksamhet och kärlek till Gud.

Händer: Den kristna tron måste leda till ett engagemang i världen och för världen. Den kristna tron måste bli till handling.²⁷ En kristen människa är därför ytterst den människa som vill göra allt för att tjäna andra, tjäna på ett sådant sätt att andra skall upptäcka Guds

erbjudande i Jesus Kristus, så att Guds liv växer till och fördjupas även i dem.

I undervisningssituationen måste både den som förmedlar (kateketen) och den som tar emot vara aktiva. Att undervisa är att aktivt påverka det sammanhang

De främsta »pedagogerna« i Kyrkans liv är helgonen.

och de hörare som finns där. Budskapet ligger fast men sättet hur det förmedlas varierar från

person till person. Den personen är fri och därför ansvarig för förmedlandet. Personen som tar emot undervisning är ett aktivt subjekt, medveten och medansvarig – inte bara en tyst passiv mottagare – att lära sig något är att aktivt ta del i en process.²⁸

Lärandet är en process. Vi erfar något som vi sedan reflekterar över och försöker formulera i ord. Vi fogar in det i den kunskap vi redan besitter. Vi frågar oss vad som är värdefullt i detta nya och vilka konsekvenser det kan få för mitt liv och vad jag vill göra utifrån min nya kunskap. Inlemmandet i den kristna tron kan sägas vara ett lärlingsskap. Som en hantverkarlärling lever vi med vår Mästare, iakttar honom noga och imiterar honom och de äldre lärlingarna för att så småningom själva kunna lära ut till andra och ge tron vidare. Detta är en process som aldrig tar slut så länge vi lever. Vilka livsavgörande konsekvenser den nya kunskapen kan ge är denna

27 DCG 84-91

28 DCG 167

berättelse i Johannesevangeliet ett tydligt exempel på.

Exempel på Jesu pedagogik – samtalet med den samariska kvinnan

31. Berättelsen om Jesus och den samariska kvinnan finns att läsa i Joh 4:1-42. Den innehåller element som varje pedagog behöver förhålla sig till:

en tidpunkt (när?) - cirka år 30

*I vilken tid sker vår egen undervisning?
Vad kräver det av oss?*

en speciell plats (var?)

– vid Sykars brunn

*I vilken miljö undervisar vi?
Hur påverkas undervisningen av detta?*

en mottagare (vem/vilka?)

– en samarisk kvinna

Vilka är mottagare av katekesen hos oss?

ett syfte (varför?) – att väcka kvinnans längtan efter det levande vattnet och göra henne medveten om att Gud också längtar efter hennes gensvar

*Hur formulerar vi vårt syfte
med katekesen vid detta tillfälle?*

ett budskap (vad?) – »Om du visste vad Gud har att ge«.

Vilket är vårt budskap?

en metod (hur?) – Dialog, frågor och svar

*Vilken metod passar bäst
i vår situation?*

Med tanke på mottagarna?

I denna berättelse ser vi hur vår Herre börjar undervisningen med att utgå

ifrån kvinnans behov och livserfarenheter (v. 14) och den kunskap hon redan har (v. 21), för att sedan hjälpa henne att vidga perspektivet (v. 23), få fördjupad kunskap och nya insikter (v. 26). Till sist är hon redo att ge den nya kunskapen vidare (v. 28 och v. 39).

KAPITEL 5

DE SOM SKALL TA EMOT KATEKESEN

Anpassningen till dem som skall ta emot budskapet¹

32. Det är varje människas rätt att få evangeliet presenterat på ett sätt som är anpassat efter hennes förutsättningar.² Människans situation i alla dess aspekter är den fundamentala och första vägen för Kyrkans katekes: »eftersom människan alltså är Kyrkans väg, det dagliga livets och erfarenheternas väg, uppgifternas och mödans väg, måste Kyrkan ständigt på nytt bli medveten om människans situation«.³ Varje lokalkyrka måste anpassa undervisningen efter de behov och konkreta omständigheter som råder där.⁴

Människan har genom sin fria vilja och sitt samvete en naturlig förmåga att utvecklas och ta emot nåden att växa i tro och helighet, trots den mänskliga natu-

rens svaghet.⁵ Trosförmedlaren måste alltid vara medveten om den frihet som budskapets mottagare har när det gäller mottagandet av tron. Gud tvingar sig aldrig på oss, utan väntar på vårt ja till honom.⁶

Kyrkan menar att människan redan har en längtan efter och en mottaglighet för Gud och att det är denna erfarenhet vi skall anknyta till i katekesen. Guds Son har genom att bli människa förenat sig med varje människa.⁷ Den helige Ande erbjuder alla möjligheten att, på det sätt som endast Gud vet, få del av Påskens mysterium.⁸ I detta grundar sig Kyrkans syn på människan som skapad, uppehållen och återlöst av Gud. Trosförmedlarens uppgift är att hjälpa människan att upptäcka detta, att hjälpa henne att svara på Guds inbjudan

1 jfr DCG 163-170

2 CT 49, DCG 118

3 RH 14

4 DCG 166

5 KKK 1777

6 DH 3, RM 39

7 GS 22, RH 14

8 RM 28

och låta henne lära känna Fadern genom Kristus i den helige Ande.

Katekes på olika språk i vårt stift

33. I vårt stift bedrivs katekes på många olika språk, förutom svenska. Det sker i församlingarna, i de nationella missionerna och hemma hos de familjer som talar ett annat språk. Denna multikulturella katekes är nödvändig och värdefull. I en del fall måste katekesen ske på ett annat språk, därför att kateketen och/eller de som skall undervisas är nya i Sverige. I andra fall är det en fördel att använda hemspråket för att underlätta kontakten med familjerna och äldre släktingar. Många finner det också lättare att be på sitt modersmål. Ett annat fall gäller de grupper av orientalska katoliker som inte har sin liturgi översatt till svenska. Där måste barnens inövande av liturgin ske parallellt med inläringen av det språk som används i liturgin.

Det är viktigt att alla barn och unga får katekes på ett språk som gör att de förstår innehållet bra. Undervisningen bör helst ske på svenska, så långt det är möjligt. Oavsett undervisningsspråk gäller att undervisningen av barn och vuxna skall utformas i anslutning till den svenska kultur där den katolska tron skall levas. Om undervisningen sker på ett annat språk skall den, i varje fall när det gäller barn och unga, innehålla inslag som ger dem ett ordförråd och ett verktyg för att kunna uttrycka

sin tro på svenska. Alla katoliker som lever i Sverige bör få ord för att uttrycka och förmedla sin katolska tro på landets språk. Om man använder läromedel för barn och ungdomar på annat språk än svenska skall det innehålla det stoff som anges i läroplanen för respektive åldersgrupp.

Katekesen i olika åldrar och livssituationer

UNDERVISA FÖRST DE VUXNA

34. I vår del av världen kan vi inte längre förutsätta att familjen, skolan och samhället stöder tron och hjälper till att föra den vidare. Sekulariseringen och globaliseringen har medfört att vi inte längre lever i en kultur där den kristna tron är självklar. I den gamla samhällsmodellen, med kyrkan som stod mitt i byn och som »alla« tillhörde, kunde Kyrkan lugnt döpa små barn i säker förvisning om att den grundläggande undervisningen skulle ske i hemmet eller skolan. Så är inte fallet längre. Precis som under Kyrkans första århundraden måste hon idag i första hand vända sig till de vuxna och presentera tron för dem. Det sätt som man i den tidiga Kyrkan undervisade dopkandidaterna på, vuxenkatekumenatet, skall tjäna som förebild för all trosundervisning. Dopundervisningen skall alltid innehålla ett moment av omvändelse som leder till ett nytt liv i Kristus. Även undervisningen av barn skall ju leda fram till att barnen växer in i tron, så att tron

får samma mognadsgrad som resten av deras kunskaper. Kyrkan vill, till att börja med, förmedla en vuxen tro till vuxna människor. Undervisningen av barn och ungdomar är ett - förvisso viktigt - steg på den vägen. Av detta förstår vi att Kyrkans viktigaste kateketiska uppdrag gäller de vuxna.

VUXNAS TROSFÖRDJUPNING

35. Alla vuxna katoliker skall erbjudas möjlighet till att få kunskap för att djupare kunna tränga in i vad vår tro innebär. Det handlar inte bara om ett intellektuellt tänkande, utan också om att upptäcka vart tron leder och konsekvenserna av den. Predikans förkunsel är en viktig bit av vuxenutbildningen, liksom själavårdande samtal, men det räcker inte. Den vuxne bör uppmuntras att fördjupa sin tro genom bibelstudier, andliga samtal och andra kurser. Den egna församlingen bör vara den miljö där den vuxna människan får hjälp att se sin egen livssituation och sina existentiella frågor i ljuset av Guds ord. Ansvaret för att skapa dessa miljöer - som samtalsgrupper, familjeläger, studiecirklar, bönegrupper, stilla dagar, församlingsreträter - ligger ytterst på kyrkoherden. Församlingsrådet skall bistå honom i detta arbete. Det måste finnas ett utrymme för att i gemenskap söka svar på sina livsfrågor kring kärlek, förlåtelse, ansvar, glädje och sorg. Det är varje vuxens ansvar att ta sina livsfrågor på allvar och i gemenskap med andra söka svaren för att kunna växa i tron.

Budskapet om Guds rike är ett glädjebud till de fattiga, ett budskap om befrielse för de fångna, om syn för de blinda och frihet för de förtryckta.⁹ Till en vuxen tro hör att vara medveten om trons sociala konsekvenser. Denna aspekt får aldrig saknas i de vuxnas trosfördjupning.

36. Trosfördjupningen för vuxna kan ske i många former. Här ges endast några exempel:

- Vuxenkatekumenatet - en väg även för konvertiter
- En systematisk presentation av tron
- Kyrkoårsanknuten katekes
- Utbildning för kateketer och andra med särskilda uppdrag i församlingen
- Katekes vid särskilda händelser i livet, som bröllop, barndop, sjukdom, begravning
- Katekes vid resor och vallfärder/pilgrimsfärder
- Katekes för människor som inte nås av den »vanliga« verksamheten i församlingen, till exempel vissa funktionshindrade och intagna på sjukhus, i fängelser eller på flyktinförläggningar och marginaliserade grupper som till exempel romer, hemlösa och »papperslösa« flyktingar.

9 jfr Luk 4:18

- Studium av den heliga Skrift, gärna i formen av den meditativa läsningen *lectio divina*.
- Undervisning om liturgin och dess olika element för att på ett djupare sätt kunna delta i den heliga mässan och andra liturgiska handlingar.
- Katekes i samband med att de egna barnen tar emot undervisning.

Det ges här inte någon specifik läroplan för de vuxnas katekes. Följande delar bör alltid ingå i de vuxnas trosfördjupning: Vårt uppdrag att i vår omgivning ge skäl för och sprida evangeliet, förhållandet mellan tro och vetande, katolsk etik och den naturliga lagen, katolsk sociallära, Kyrkans syn på andra kristna samfund och andra religioner samt spiritualitet och bön.¹⁰

Men precis som när det gäller barnen i deras respektive åldersgrupper, finns det grupper av vuxna som delar livssituation. Föräldraskap och ålderdom är ett par exempel på livssituationer som delas av många.

Katekes för föräldrar

37. Att dela sin tro med barnen och hjälpa dem till en egen Gudsrelation är ett spännande uppdrag. En föräld-

ragrupp kan ge mycket uppbyggelse, bara genom att man delar med sig av erfarenheter av barnens väg in i Kyrkan. Samtidigt kan man hjälpa varandra att fundera över svårigheter och besvikelser i uppgiften och att komma vidare när man misströstar. Att vara förälder kan vara en fantastisk upplevelse som stärker livskänslan

och fyller hjärtat. Föräldrars utveckling i tron innebär bland annat att denna glädje tar sig uttryck i en tacksamhet som för dem närmare Gud. Men allt är inte glädje. Gudsrelationen kan också fördjupas när man tillsammans med andra bearbetar misslyckande och otillräcklighet. Ett mål för katekesen är att finna en Guds närhet som bär genom de utmaningar och svårigheter som föräldrarollen också innehåller.

Katekes för äldre

38. Alla äldre har det gemensamt att livets slut börjar närma sig. Vårt samhälle vill gärna blunda för detta, vilket leder till stagnation istället för utveckling. Man ser kanske tillbaka på sitt liv med besvikelse eller skuld känslor och man vågar varken se framåt eller bakåt. För oss kristna borde det vara naturligt att även se livets sista skede som en utvecklingsmöjlighet. Att i samtal med andra försöka se klart på det som varit och på det som väntar kan ge möjlighet till försoning och växande i mognad.

¹⁰ jfr DCG 84

De äldre kan ha väldigt olika religiös bakgrund och därmed olika behov av katekes. Det finns de som har en solid tro som burit dem genom livet och som nu behöver en katekes som hjälper dem att sluta livscirkeln och blicka framåt mot det eviga livet. Det finns de som inte varit i Kyrkan på många år och som nästan glömt bort de erfarenheter av tron som de fick i ungdomen. Katekesen ger här en ny möjlighet att anknäta till de troserfarenheter de fått och fördjupa de kunskaperna. Andra personer går in i ålderdomen djupt sårade av livet och ibland även av Kyrkan. Dessa behöver hjälp för att kunna försona sig med Gud och med sig själva, och känna tacksamhet för livet, sådant det nu blev.

Katekesen för de äldre handlar ofta om att pröva sina frågor, sin sorg, sin rädsla och kanske sitt hopp mot Guds nåd och löften. Ett mål för ålderdomens katekes skulle kunna vara att man skall försonas med det som varit och att man successivt skall kunna lämna tillbaka sina gåvor, syn, hörsel, minne, rörlighet, till sin Skapare, inte med sorg utan med förväntan inför köttets uppståndelse och mötet med Herren.

KATEKES FÖR BARN

Föräldrarnas roll

i barns och ungdomars katekes

39. Kontakten med föräldrarna är en förutsättning för att katekesen med barn och unga skall lyckas. När Kyrkan ger ett barn initiationssakramenten,

dop, eukaristi och konfirmation, så är det egentligen hela familjen som skall initieras i tron. Barnen behöver dela de nya impulser de får i undervisningen med sina föräldrar och känna att de får stöd hemifrån. Vid terminens början bör föräldrarna träffa barnens kateketer och få information om undervisningens organisation och innehåll. Här är det också viktigt att föräldrarna tillfrågas om vilka egna förväntningar de har på undervisningen. Föräldrarna bör också få veta vad som förväntas av dem – de är ju de primära kateketerna. När ett par skall förberedas för äktenskap är det också lämpligt att tala med parterna om detta. Genom äktenskapets sakrament ges paret både uppdraget och nåden att förmedla tron vidare till sina barn.¹¹

I detta sammanhang vill jag fästa uppmärksamheten på relationen mellan den kristna initiationen och familjen. I det pastorala arbetet är det viktigt att alltid göra familjen delaktiga i initiationsprocessen. Dopet, den första kommunionen och konfirmationen är avgörande ögonblick, inte bara för dem som tar emot dem, utan för hela familjen, vilken skall stöttas av hela den kyrkliga församlingen i sin roll som utbildare. Här vill jag lägga särskild tonvikt på den första heliga kommunionen. För många troende förblir denna dag den dag man minns som det ögonblick då man, låt vara på ett omoget sätt, för första gången förstod vikten av ett personligt möte med Jesus. Församlingens olika undervisningsprogram skall ta tillvara detta betydelsefulla ögonblick så bra som möjligt. (KPN: s översättning).¹²

11 KKK 2225

12 SC 19, "In this regard, I would like to call particular attention to the relationship between Christian initiation

40. Föräldrarna har uppdraget att lära sina barn att be och upptäcka sin kal- lelse som Guds barn. Trosförmedlingen i familjen går före, ledsagar och berikar andra former för undervisning i tron.¹³ Genom bön i hemmet och deltagandet i söndagsmässan ges barnen förutsättningarna för att växa i Kyrkans tro. En viktig del av trosförmedlingen ges ibland av barnets far- eller morföräldrar. Kateketen bör ha kontinuerlig kontakt med föräldrarna (och/ eller andra ansvariga vuxna) så att de hela tiden har en möjlighet att involveras i barnens katekes. Det är nödvändigt med regelbundna föräldraträffar parallellt med barnens undervisning.

I vår pastorala situation i Sverige skall vi komma ihåg att många barn lever i familjer där bara den ena föräldern är katolik och att det inte är säkert att det är den katolska parten som kommer med barnet till undervisningen. Ibland förekommer det att den katolska parten inte kan gå till kommunion på grund

and the family. In pastoral work it is always important to make Christian families part of the process of initiation. Receiving Baptism, Confirmation and First Holy Communion are key moments not only for the individual receiving them but also for the entire family, which should be supported in its educational role by the various elements of the ecclesial community. Here I would emphasize the importance of First Holy Communion. For many of the faithful, this day continues to be memorable as the moment when, even if in a rudimentary way, they first came to understand the importance of a personal encounter with Jesus. Parish pastoral programmes should make the most of this highly significant moment.«

13 DCG 226, CT 68

Föräldrarna har uppdraget att lära sina barn att be.

den andra partens tidigare äktenskap. Vi har också ensamstående föräldrar i våra församlingar. En »katolsk familj« i Sverige kan se mycket olika ut, men det

viktigaste är att kateketen visar en ärlig vilja att gå i dialog med föräldrarna, så att dessa verkligen

känner sig välkomna att dela med sig av sina förväntningar och erfarenheter.

Trosundervisningen skiljer sig mycket från den undervisning som sker i skolan, där den teoretiska kunskapen oftast står i centrum. Men även i trosundervisningen är givetvis kunskapen väsentlig. Det är en kunskap man skall tillämpa i sitt eget liv, så att den kan utvecklas till en levande tro. Därför ställer katekesen andra krav på dem som undervisar. Barnens verklighet måste vara ett viktigt innehåll i undervisningen. Genom undervisningen skall de få hjälp att se sina egna frågor, problem och glädjeämnen i ljuset av Guds ord. De skall öva sig i att söka sig till Jesus och i relationen till honom finna svar på livets frågor. Barnens liv kan se väldigt olika ut. Men det finns vissa existentiella frågor som är gemensamma för de unga i respektive åldersgrupp.

41. Om församlingen/missionen finner det lämpligt kan man ha en ceremoni mellan mottagandet av den första heliga kommunionen och konfirmationen (latinskt rit), när de unga är 11-12 år

gamla. Vid denna ceremoni tar de unga emot trosbekännelsen av den kristna gemenskapen/församlingen och bekänner själva sin tro för och tillsammans med församlingen. Den liturgiska formen för denna ceremoni kan i tillämpliga delar hämtas ur motsvarande ceremoni för katekumener.

KATEKES FÖR UNGDOMAR/KONFIRMANDER

42. I de tidiga tonåren är tillhörigheten till en grupp och umgänget med vänner viktigt. Självkänslan kan vackla och man behöver få veta att man duger och hör till. Frågan om vem jag är och skall bli - den egna identiteten - är ofta brännande. Undervisningen bör ta sin utgångspunkt i ungdomarnas egna frågor och funderingar. Här är det viktigt att visa öppenhet och tolerans även gentemot de som är ovana vid Kyrkan.

Olika ungdomar mognar i olika takt och i en grupp av jämnåriga kan det finnas både de som ännu är barn och de som hunnit bli unga vuxna. I den latinska delen av Kyrkan är det ofta i denna turbulenta tonårstid som den unga skall förberedas för att ta emot konfirmationens sakrament. Inom de katolska orientaliska riterna sker myrrasmörjelsen (konfirmationen) i samband med dopet.

- Minimiåldern i Stockholms katolska stift för att bli konfirmerad (enligt latinsk rit) är 15 år.

- Konfirmation skall föregås av två års förberedande undervisning, i normalfallet när ungdomarna går i klass åtta och nio.

För en del ungdomar kan femton år vara för tidigt för att de djupare livsfrågorna skall ha hunnit mogna fram. Om konfirmationen sker senare finns det kanske större chans att den baseras på ett genomtänkt, självständigt val. Stiftet har dock valt att behålla den nuvarande minimiåldern och om en församling/mission vill senarelägga konfirmationen för en hel grupp ungdomar skall man först inhämta tillåtelse av stiftets biskop.

43. Unga katoliker behöver också få uppleva gemenskap med andra katolska ungdomar. De behöver katolska vänner för att stärkas i sin identitet och för att de inte skall erfara att tron är något som gör dem ensamma och annorlunda.¹⁴ I församlingens konfirmationsundervisning kan tidigare års konfirmander bjudas in för att delta i vissa moment. Församlingens ungdomsgrupp bör så tidigt som möjligt involveras i konfirmandundervisningen. De bör erbjudas att aktivt medverka i planeringen av undervisningen och av de läger som ingår i undervisningen. Dessa praktiserande ungdomar är viktiga förebilder för de blivande konfirmanderna. Man bör uppmuntra församlingens ungdomar att delta i olika aktiviteter som anordnas av Sveriges Unga Katoliker (SUK), särskilt ledarutbildningen.

Kyrkoherden bör samla den grupp av kateketer (även ungdomsledare) som hjälper honom med den tvååriga konfirmandundervisningen för planering och organisation. Konfirmandundervisningen måste från början ses som en integrerad del av ungdomsarbetet och ske i dialog med ungdomsföreningen.

En tidsplan som innehåller både teman och målsättning för undervisningen bör presenteras för såväl ungdomarna som deras föräldrar vid särskilda informationsmöten.

44. Församlingen bör anordna – eventuellt i samverkan med andra församlingar eller SUK – *två obligatoriska läger* under förberedelsestiden inför konfirmationen, gärna det första i början av konfirmationstiden och det andra när själva konfirmationen närmar sig.

Att ha läger tillsammans ger tid både för lättsam och allvarlig samvaro. På ett läger skapas en katolsk miljö, där bönelivet blir lika naturligt som att ha roligt tillsammans, och där undervisningen kan ske i en lugn och förtroendefull miljö. Prästens närvaro vid läger är viktig, under lägret kan ett förtroende byggas upp som gör att ungdomarna sedan vågar vända sig till honom för bikt och samtal.

Ungdomarna måste ges tillfälle till att även undervisas i mindre grupper. För att kunna föra ett mer förtroendefullt sam-

tal är det angeläget att ungdomarna får tillfälle att delas upp i mindre grupper. Här kan en äkta dialog växa fram.

45. De ungas deltagande i församlingens liv, i högtider och mässor är ett lika viktigt inslag i undervisningen som studier och samtal. Ungdomarna måste känna att de är välkomna i sin församling. De är en del av församlingens

troende gemenskap och bör engageras i församlingens arbete för att få uppleva att tron är något som vi lever och inte bara pratar om. De skall ges möjlighet att ta egna initiativ i församlingen. De behöver förtroende så att de själva kan påverka vilka uppgifter i församlingen eller i det karitativa arbetet de kan ta på sig. Så kan de på ett starkare sätt uppleva sig som en del av Kyrkan och upptäcka att de behövs i gemenskapen. Att tidigt i undervisningen involvera faddrarna kan bredda ungdomarnas vuxenkontakter i församlingen. Vid konfirmationen visar faddern att man inte står ensam i sin tro. Hos en del unga kan längtan väckas efter att ställa sitt liv till Kristi och Kyrkans förfogande. Kallelsepastoral bör vara ett naturligt inslag i arbete med ungdomar.

46. Ungdomarna funderar ofta över hur man skall kunna älska och bli älskad. Hur skall jag visa mina känslor utan att sära eller bli sårad? Finns det någon som vill älska mig, som den jag är? Att på ett varsamt och uppriktigt sätt un-

På läger skapas en katolsk miljö.

dervisa ungdomarna i dessa frågor är angeläget. Här borde även äktenskapsförberedelsen ha sin plats. Det är viktigt att Kyrkans människosyn lyfts fram som ett positivt alternativ till den exploatering av unga människors längtan och osäkerhet som är så vanlig i reklam och media. Ibland är det lämpligt att inbjuda någon/några utifrån, till exempel ett gift par, att undervisa om Kyrkans syn på sex och samlevnad. Man bör också uppmärksamma att inte alla ungdomar är bekväma med att tala om dessa frågor med någon (vuxen) av det motsatta könet.

Även om ungdomarna håller på att frigöra sig från sina föräldrar behöver tonårsföräldrarna träffas för att stödja varandra och utbyta erfarenheter kring den viktiga uppgiften att vägleda sina ungdomar in i vuxenlivet.

Det är önskvärt att alla ungdomar får tillfälle till att fördjupa det man varit med om under konfirmationsundervisningen när de börjar gymnasiet. Församlingens ungdomsarbete bör därför även innehålla inslag av trosfördjupning. För detta behöver ungdomarna de vuxnas stöd.

EFTER KONFIRMATIONENS SAKRAMENT: EN LIVSLÅNG KATEKES

47. Församlingens kateketiska uppgift att vara en miljö för de döptas växande i tron tar inte slut i och med konfirmationen. Gymnasister och högskolestuderande ungdomar bör erbjudas en

katekes som möjliggör att deras tro kommer på samma intellektuella nivå som resten av deras kunskaper. Mångas erfarenhet är att vi »konfirmerar ut« våra ungdomar ur församlingarna. De flesta lämnar ett aktivt kyrkligt liv, för att i bästa fall återkomma när de en gång vill bilda familj, gifta sig och låta döpa sina barn. Hur kan man hjälpa dem att upptäcka Kyrkans rikedomar redan under konfirmationsundervisningen och få dem att fortsätta vara aktiva efter konfirmationen? En nyckel är att på något sätt integrera ungdomsgruppen och konfirmationsgruppen och låta dem göra saker tillsammans, så kan en gemenskap skapas på ett tidigt plan. Att låta äldre ungdomar hjälpa till att undervisa de yngre är en annan bra modell. Deltagande i olika nationella och internationella ungdomsaktiviteter som stifts ungdomsdagar och världsungdomsdagar kan också betyda mycket för gemenskapen efter konfirmationstiden.

Katekesen för barn och unga med särskilda behov

48. Alla människor är skapade till Guds avbild och det ger alla människor samma värdighet. Alla döpta har fått ta emot Guds egen Ande och hos var och en verkar Anden till nytta för hela den kristna gemenskapen.¹⁵ Gåvorna är olika, men Anden densamma. De funktionshindrade medlemmarna i våra församlingar, både barn och vuxna, kan

visa oss »normalstörda« på Guds egen värdeskala, som är helt olik den som gäller i samhället. I svagheten blir kraften störst,¹⁶ och vi vet – genom Kristi kors – att det som är sått svagt skall uppstå fullt av kraft.¹⁷

Detta förhållningssätt innebär en utmaning och en uppgift för våra församlingar. Katekes är inte bara undervisning, kunskapsförmedling, av olika slag. Katekes är lika mycket att öva sig i att leva i den kristna gemenskapen. Detta blir mycket tydligt när det gäller de som har svårigheter att ta till sig teoretisk kunskap. Självklart skall intellektuella svårigheter, koncentrationssvår-

igheter eller andra slag av mentala eller kroppsliga handikapp inte få hindra människor från att bli fullvärdiga medlemmar av församlingen. Sakramenten är Kristi gåva till Kyrkan, som räcks till alla hennes medlemmar utan krav på prestation.

Det är viktigt att så långt det är möjligt göra katekesen i församlingen tillgänglig för alla. Alla döpta har rätt till katekes efter sina egna förutsättningar och behov. Alla kan inte delta i allt, men genom att använda många olika metoder och uttrycksätt kan flera blir delaktiga.

16 2 Kor 12:9

17 1 Kor 15:43

KAPITEL 6

KATEKESEN I STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT

Vårt uppdrag som katoliker i Sverige

49. Som katoliker i Sverige är vår kallelse både att låta vår tro påverka våra egna liv, och att göra Kristus närvarande i samhället och påverka det i evangeliets riktning. Genom katekesen blir vi förberedda och utrustade för detta uppdrag. Vi skall visa alla som vi möter vägen mot Kristus. Som en del av den världsvida Kyrkan förvaltar vi både den gåva och det uppdrag som Kristus gav till hela sin Kyrka – att ge vidare det Gud har låtit oss se och höra.

Alla katoliker i stiftet är tillsammans ansvariga för detta uppdrag. Som lekfolk, ordensfolk, diakoner och präster - med vår biskop i spetsen - evangeliserar och undervisar vi, genom att förkunna och vittna om vår tro. Vi har olika uppgifter i Kyrkan och i samhället, men alla bidrag behövs till katekesen. Katekesen är alltid Kyrkans katekes och när vi undervisar om vår tro så är det alltid i Kyrkans namn och på hennes uppdrag som vi undervisar. De som undervisar i

tron har en viktig uppgift, men Kyrkan förbinder sig också att hjälpa sina kateketer. Om man är kateket i Kyrkans namn, så har man också hela Kyrkan bakom sig i sin uppgift.

BISKOPENS KATEKETISKA UPPGIFT

50. Varje lokalkyrka gör den universella Kyrkan, i hela hennes fullhet, närvarande på denna plats.¹ Varje lokalkyrka är framförallt förpliktigad att förkunna Evangeliet och frambära eukaristin. Därför kan katekesen aldrig saknas i ett stift. Det är biskopen som har huvudansvaret för katekesen i sitt stift. Genom sin vigning har han ett särskilt uppdrag att förkunna evangeliet och att undervisa i Kyrkans tro. Det åligger honom att värna om att katekesen får en framträdande roll i stiftets liv och att dess innehåll på ett riktigt sätt förmedlar Kyrkans tro. Till sin hjälp har biskopen stiftets kateketiska centrum. I vårt stift är Katolska Pedagogiska Nämnden (KPN) det offici-

1 jfr DCG 217

ella organ som på biskopens uppdrag arbetar med katekes och utbildning av kateketer i stiftet.² KPN tar på biskopens uppdrag fram undervisningsmaterial för barn, ungdomar och vuxna.

KYRKOHERDENS KATEKETISKA UPPGIFT

51. Genom sin vigning har alla präster fått den helige Andes smörjelse och formats till Kristus översteprästens likhet för att kunna handla i Hans ställe (*in persona Christi*). De har fått en särskild delaktighet i Kristi uppdrag som Lärare och Herde. Det särskilda prästämbetets roll i detta sammanhang är att tjäna det allmänna prästadömet och uppmuntra de troende att ta på sig det ansvar som följer av deras dop och konfirmation så att de kan delta i Kristi sändning som präst, profet och konung. Så har prästernas hierarkiska prästadöme och de troendes gemensamma prästadöme »båda var på sitt sätt del i Kristi enda prästadöme«³.

52. Katekesen sker oftast i våra församlingar och i våra nationella missioner. Kyrkoherden eller rektorn för missionen är ansvarig för katekesen inom sitt område och katekesens kvalitet beror till inte ringa del på hans insatser och engagemang. Kyrkoherdens särskilda uppdrag är att vara allas herde. Han förväntas främja gemenskapen i försam-

lingen och stå till dess förfogande. I enlighet med Direktoriets kyrkoherden följande ansvarsområden:⁴

- Han skall analysera de pastorala behoven som finns inom församlingens område och bedöma vilka kateketiska insatser som behövs för olika grupper.⁵
- Han skall ansvara för att katekesen bedrivs i enlighet med stiftets riktlinjer.
- Han skall uppmuntra kallelser till kateket bland de troende, samt ansvara för att lämpliga personer ges ett kateketiskt uppdrag.⁶
- Han skall leda, koordinera och organisera katekesen i församlingen i dialog med kateketer, ungdomsledare, föräldrar och andra involverade.⁷
- Han är ansvarig för att det finns ett program för katekesen i församlingen.⁸
- Han skall stödja bildandet av en kateketgrupp i församlingen.⁹
- Han skall se till att katekterna får en passande utbildning och förberedelse för sitt arbete, samt att de erbjuds möjlighet att delta i fortbildning.

2 DCG 265

3 LG 10, jfr KKK 1547

4 DCG 225-228, 247

5 DCG 225

6 DCG 225, 247

7 DCG 225

8 CT 64

9 jfr DCG 247 c)

- Han skall stödja kateketerna, visa tacksamhet och uppskattning för deras insatser.

53. Kyrkoherden är i mångt och mycket »kateketernas kateket«. Han bör engagera lekfolket och verka för att hela församlingen är involverad och delaktig i katekesen.¹⁰ Kyrkoherden, eller en annan kateket på hans uppdrag, bör ta reda på vilka möjligheter till hjälp och stöd till församlingens undervisning som kan ges av andra föreningar, studieförbund och institutioner. Särskilt vid genomförande av läger kan dessa bidrag vara betydelsefulla. Ansvaret för katekesen vilar på kyrkoherdarna, men det är inte meningen att de skall dra hela lasset ensamma. Genom ett samarbete med kateketerna underlättas kyrkoherdens kateketiska uppgift och kvaliteten i församlingens katekes höjs. Det är bra att utse en särskild kontaktkateket i församlingen. Denna kateket kommer då, i likhet med kyrkoherden, få all information och visst material från KPN tillsänt sig.

Kyrkoherden skall se till att undervisningen integreras i församlingens övriga liv och liturgi. Han skall också vinnlägga sig om att församlingens nya medlemmar, vare sig de är barn eller vuxna, finner en plats och en uppgift i

församlingens gemenskap. Katekesen skall vitalisera hela församlingens liv. De som söker sig till församlingen skall ses som tillgång, de tillför Kyrkan en rikedom.¹¹

FÖRÄLDRARNAS KATEKETISKA UPPGIFT

54. Det är i familjen som barnen bör fostras i sin kristna tro. I familjen kan olika generationer mötas och tillsammans fördjupa sin tro och föra den vidare. Föräldrarna är huvudansvariga för barnen och deras fostran, men genom dopet blir

barnen lemmar i Kristi kropp, Kyrkan. Församlingen har både ett ansvar för barnens katekes, för att stötta och hjälpa föräldrarna i deras roll som katolska föräldrar och för att ge dem möjlighet till trosfördjupning. Särskilt skall församlingen ta tillvara på möjligheten till familjekatekes vid firande av olika sakrament och fester under kyrkoåret.¹²

KATEKETERNAS UPPDRAG I FÖRSAMLINGEN

55. Kateketens betydelse kan inte tillräckligt betonas. Ingen metod kan ersätta kateketens person i förmedlandet av tron¹³ och kateketens uppgift är att låta människan möta Gud.¹⁴ Men ka-

Det är i familjen som barnen bör fostras i sin kristna tro.

10 DCG 220

11 DCG 221

12 DCG 226

13 DCG 156

14 DCG 139

teketen glömmer inte att människors mottagande av tron beror på nåden och den fria viljan. Som kateket samarbetar man med Guds nåd. Kateketens arbete är den helige Andes. Den helige Ande använder människan.¹⁵

- Kateketens mänskliga mognad, kärleken till dem man undervisar, den egna spiritualiteten, allt detta har betydelse i undervisningen.¹⁶
- De allra flesta kateketerna i vårt land är lekmän. De lever ute i samhället, under samma villkor, som dem som de skall undervisa.
- Lekmannakateketerna är särskilt lämpade för att visa på hur tron kan levas i det dagliga livet och hur man låter sig vägledas av sin tro i vardagens alla val och prövningar.¹⁷
- Kallelsen till kateket är rotad i kateketens kärlek till Kristus och vilja att tjäna Honom. Denna kallelse tas emot och bekräftas av Kyrkans gemenskap.
- Kateketen utför sin tjänst på Kyrkans uppdrag.
- Kateketens uppgift är att förmedla trons innehåll, vattna det trons frö som såddes i dopet, och med sitt liv vara en förebild och vittna om tron.
- Kateketens kallelse är en speciell inbjudan att följa Jesus som lärare,

att leda människor in i lärjungaskapet och att visa hur man lever kristen tro.¹⁸

- Kateketens uppdrag är så viktigt att det är önskvärt med ett långsiktigt engagemang.¹⁹

KATEKETGRUPPER I FÖRSAMLINGEN

56. Kateketernas uppdrag är stort och ansvarsfullt. De behöver därför stöd av kyrkoherden och av varandra. Av högsta prioritet bör därför vara att starta en kateketgrupp som träffas regelbundet.²⁰ Det är mycket viktigt att kyrkoherden stödjer, och tar initiativ till, bildandet av sådana grupper i församlingen och ibland uppmuntrar dem genom sin närvaro. Syftet med gruppen är att man tillsammans förbereder lektioner, utbyter erfarenheter och har en fortgående dialog och utvärdering om katekesen i församlingen. Varje kateketgrupp bör ha en ansvarig, sammanhållande person. Kateketgruppen fungerar på detta sätt genom förberedelse, utvärdering, reflektion och utbyte av erfarenheter automatiskt som en slags fortbildning. Någon i gruppen kan också förbereda något fördjupande inför träffarna. Kateketgruppen kan också bjuda in personer utifrån som kan fördjupa och stödja kateketernas tro. Den ansvarige i gruppen skall också, tillsammans med

15 DCG 138

16 DCG 239

17 DCG 230

18 DCG 231

19 DCG 231

20 DCG 247

kyrkoherden, underlätta kontakten mellan KPN och kateketerna.

Det är viktigt att kateketens kallelse och betydelse lyfts fram som en av församlingens viktigaste tjänster. Det kan exempelvis ske en gång om året i början av undervisningen i mässan. KPN har tillsammans med Katolska Liturgiska Nämnden (KLN) tagit fram en välsignelsehandling. Syftet är att församlingen skall be för kateketerna och att visa att kateketens tjänst utförs på Kyrkans uppdrag.²¹

Kateketernas utbildning

57. Utöver den utbildning som kyrkoherden ansvarar för i församlingen erbjuder även KPN en grundläggande utbildning till alla kateketer i stiftet. Utbildningen ger kunskap om det som varje kateket bör fördjupa sig i: trons innehåll, pedagogik, liturgi, Bibelkunskap, etik, sociallära, bönen samt olika undervisningsmetoder och didaktiska förslag.²² Katolska Kyrkans Katekes är den text som all utbildning

i trons innehåll refererar till och som garanterar trons läromässiga enhet.²³ Utöver grundutbildning erbjuder KPN, ibland i samarbete med de katolska folkhögskolorna och studieförbund, även fortbildning och fördjupning i olika ämnen. En viktig uppgift för KPN är att vara en mötesplats för stiftets kateketer och låta dem träffas för att utbyta erfarenheter. Det sker genom arrangerandet av *Kateketens dag*, som äger rum på stiftsnivå vartannat år och utgivandet av *KateketNytt* som skickas till alla kateketer och kyrkoherdar tre gånger om året. År 2002 anordnades en kateketisk kongress. Den föregicks av ett studiearbete i församlingarna. Kongressen lyfte fram kateketens roll för trosförmedlingen och behovet av att satsa på utbildning av kateketerna.

Alla kateketer skall ha tagit del av Stockholms katolska stifts *Beredskapsplan mot sexuella övergrepp på barn och ungdomar* och följa den och andra anvisningar från stiftet.

21 NBK 6

22 NBK 8, DCG 149, 242, 244, CT 58, GS 62

23 DCG 134

KAPITEL 7

NÅGRA KATEKETISKA DOKUMENT

Den första katekesundervisningen var (som all annan undervisning) naturligtvis muntlig. Kyrkofäderna undervisade på många olika sätt, här ges bara några exempel. Kyrillos av Jerusalem (315-386) höll som presbyter år 348 sina berömda tjugutre »katekeser«, vilka dock egentligen är predikningar. De innehåller undervisning för dopkandidater (1-19) och nydöpta (20-23) och riktlinjer för ett kristet liv, med löpande hänvisningar till Bibeln. Katekeserna innehåller även några historiskt intressanta hänvisningar, som sankta Helenas återfinnande av Kristi kors, samt geografiska redogörelser för var i Jerusalem heliga platser är belägna. Augustinus skrev kring år 405, en katekes som vände sig både till den som skall undervisa och den som skall bli undervisad (katekumenen). När boktryckarkonsten uppfunnits i slutet på 1400-talet blev det möjligt att sprida undervisningen också i tryckt form. Ett viktigt steg togs när konciliet i Trient beslöt att utge en katekes som skulle gälla hela Kyrkan och ge en sammanhängande och logisk framställning av Kyrkans tro.

Catechismus Romanus – 1566

Denna katekes, som gavs ut på uppdrag av konciliet i Trient, var länge normerande för den Katolska kyrkan. Den översattes tidigt till många språk. Det var den första katekesen som riktade sig till hela Kyrkan. Den utformades för att prästerna skulle kunna ge rätt undervisning i tron, men blev också mycket läst bland de troende. Den innehåller följande avsnitt: Trosbekännelsen, Sakramenten, Tio Guds bud, Bönen, särskilt Fader vår. Motsvarande delar finns också i katekesen från 1992.

Directorium Catecheticum Generale – 1971

Inspirerade av Andra Vatikankonciliet framhäver dessa kateketiska riktlinjer ett nytt förhållningssätt till katekesen. Katekesen får inte begränsas till endast kunskapsförmedling utan skall främja en levande, medveten och aktiv tro i samhället och i Kyrkans gemenskap.

Ordo initiationis christianæ adultorum – 1972

Andra Vatikankonciliet beslöt att en ordning för vuxna katekumener skulle införas (SC 64). »Katekumenat innebär

inte enbart en utläggning av bud och dogmer utan en inövning i hela det kristna livet och en så lång lärotid som behövs för att de som undervisas skall bli förenade med Kristus, sin mästare¹.

Catechesi Tradendæ –1979

Påven Johannes Paulus II skrev denna apostoliska skrivelse. Här beskrivs katekesens syfte och mål, men hänsyn tas också till mottagarna: »Det är varje människas rätt att få evangeliet presenterat på ett sätt som är anpassat just för den enskildes förutsättningar.«

Riktlinjer för katekesen i Norden –1982

Den Nordiska Biskopskonferensen skriver gemensamma riktlinjer för hela Norden. Man framhåller vikten av att finna nya vägar för trosundervisningen i en modern tid. Som en av katekesens uppgifter ses byggandet av Kyrka och församling.

Riktlinjer för konfirmandförberedelse i Sverige –1989

Bland annat understryks betydelsen av att undervisningen bör ske i små grupper. För att främja gemenskapen och dialogen föreslås obligatoriska läger som en del av konfirmationsundervisningen. Konfirmanderna bör få »församlingspraktik« så att de får en inblick i församlingens liv.

Katolska Kyrkans Katekes – 1992

Världskatekesen, som utkom på svenska 1996, ger en systematisk presentation av Kyrkans tro och lära. Katekesen är indelad i fyra delar: trosbekännelsen, firandet av det kristna mysteriet, livet i Kristus samt den kristna bönen. En ny utgåva utkom 1997, till svenska 2000.

Directorium Catecheticum Generale – 1997

Här förklaras de kateketiska konsekvenserna av världskatekesen. Vuxenkatekumenatet framhålls som modell för all katekes och skall inspirera alla former av katekes, för barn, ungdomar och vuxna. Dessa riktlinjer bygger på detta dokument.

Den nordiska biskopskonferensen till de kateketiska centra i Norden –1999

Biskopskonferensen vänder sig till de nordiska kateketcentralerna. Här tas upp frågor som den livslånga katekesen, inkulturation och kateketens betydelse.

Kompendiet till Katolska Kyrkans Katekes – 2005

En sammanfattning av katekesens innehåll i form av frågor och svar. Utkom på svenska 2006.

KAPITEL 8

SAMMANFATTNING AV RIKTLINJERNA FÖR KATEKESEN I STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT

Vad bygger dessa riktlinjer på?

Riktlinjerna bygger i huvudsak på *Direktoriet för Katekesen* som utgavs 1997 och på *Katolska Kyrkans Katekes* som kom 1992. Riktlinjerna är utarbetade av en arbetsgrupp på KPN, i nära dialog med biskop Anders Arborelius OCD och kateketiskt verksamma personer inom Stockholms Katolska Stift.

Vad är målet för undervisningen?

Målet för undervisningen, vilket understryks på flera ställen i *Direktoriet* och *Katolska Kyrkans Katekes*, är att den skall leda fram till gemenskapen med Jesus Kristus och hans Kyrka. Tron är en relation, inte i bara ett intellektuellt övervägande. Detta gäller vare sig man undervisar vuxna eller barn/ungdomar.

Varför skall Kyrkan hålla på med undervisning?

Katekesen är en del av Kyrkans grundläggande uppdrag att evangelisera, alltså att sprida det glada budskapet om befrielse och gemenskap i och genom Jesus Kristus. Vår Herre sade själv till lärjungarna: »*Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döpa dem i Faderns och Sonens och den helige Andes namn och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er. Och jag är med er alla dagar till tidens slut.*« (Matt 28:19-20). Detta uppdrag och detta löfte gäller för hela Kyrkan och för alla kateketer till dess Kristus återkommer i härlighet.

Vad är nytt i dessa riktlinjer?

Vi lever i ett samhälle där Kyrkan inte längre kan förutsätta att det finns en

kristen »baskunskap« hos människor. De flesta barn döps ännu i Kyrkan i Sverige, men få familjer praktiserar en kristen tro. För att barndopen skall leda fram till en kristen tro måste familjen och församlingen förmedla denna tro till barnen. För att det skall vara möjligt måste Kyrkan i vår tid främst undervisa de vuxna, som i sin tur skall ge tron vidare till barnen. Detta är samma situation som i fornkyrkan. Den »metod« för kristna initiationen som tillämpades i fornkyrkan, vuxenkatekumenatet, har fått en förnyad aktualitet och framhålls i Direktoriets modell för all katekes.

Vad innebär det att vuxenkatekumenatet är modellen för all katekes?

Vuxenkatekumenatet beledsagas av liturgiska handlingar och personlig och gemensam bön. Att tillhöra en grupp som samlas för att reflektera över Guds närvaro i sitt liv och som låter Skriften och Traditionen komma i dialog med livet är ett bra sätt att initieras och fördjupas i tron. Vuxenkatekumenatet lyfter fram att tron alltid handlar om ett personligt avgörande, ett Ja till Kristus. Detta personliga avgörande skall leda fram till en delaktighet och ett ansvarstagande inom den kristna gemenskapen.

Vilka metoder skall vi använda i undervisningen?

Man kan använda alla metoder som

inte står i motsättning till evangeliets budskap och som passar gruppen och kateketen som undervisar den. Undervisningen måste vara livsnära och få deltagarna att själva tänka och reflektera över sin tro, för att sedan kunna leva den i vardagen.

Ska man undervisa på svenska, hemspråk eller både och?

Undervisningen av barn och vuxna skall utformas i anslutning till den svenska kultur där den katolska tron skall levas. Undervisningen bör ske på svenska, så långt det är möjligt. Om undervisningen sker på ett annat språk skall den, i varje fall när det gäller barn och unga, innehålla inslag som ger dem ett ordförråd och ett verktyg för att kunna uttrycka sin tro på svenska. Alla katoliker som lever i Sverige bör få ord för att uttrycka och förmedla sin katolska tro på landets språk. Man måste kunna ge skäl för sin tro – på svenska.

Vad skall man tänka på när man undervisar vuxna?

Kyrkan lägger stor vikt vid undervisningen av vuxna. Alla vuxna har rätt till antingen en initiering i den kristna tron eller en fördjupning av den tro de redan döpts till. Föräldrarna (och andra vuxna) är det viktigaste kateketerna för barnen. Därför skall de som undervisar barnen också alltid dra in föräldrarna i katekesen genom att skapa en egen mötesplats för dem, vid sidan av barnens undervisning (=föräldragrupp).

Det är viktigt att det finns många olika former av trosfördjupning för vuxna, eftersom behoven och intressena är så olika. Den främsta undervisningen i församlingen är en omsorgsfullt utförd liturgi och en väl förberedd predikan.

- Församlingen (eller missionen) är det främsta sammanhanget för katekesundervisning. Alla döpta har ett kateketiskt uppdrag genom dopet.

Vad skall man tänka på när man undervisar barn?

Trosundervisningen skiljer sig mycket från undervisningen i skolan. Vi skall inte sätta betyg och jämföra barnen med varandra. Men även i trosundervisningen har vi ett kunskapsinnehåll som vi vill förmedla. Det vi vill lära ut är viktigt, men på ett helt annat sätt än grammatik och matematik. Därför ställer katekesen andra krav på dem som undervisar, än den vanliga skolan. Undervisningen skall bestå av följande delar, som alla är lika viktiga: Kunskap, bön, gemenskap, liturgi. Undervisningens stoff och barnens verklighet måste mötas i undervisningen. Genom undervisningen skall de få hjälp att tolka sina egna frågor, problem och glädjeämnen i ljuset av Guds ord. De skall öva sig i att söka sig till Jesus och i relationen till honom finna svar på livets frågor. I undervisningen skall barnen få erfara att det viktigaste inte är vad de har eller gör, utan vad de är – Guds oändligt älskade

barn. Undervisningen skall leda barnen in i församlingens gemenskap och lära dem att be. Barnen i undervisningsgruppen måste få uppleva att de har gemenskap med varandra och att det ges utrymme för lek, läger samt andra aktiviteter som skapar och upprätthåller denna gemenskap.

- I Stockholms Katolska Stift bör barnen ha deltagit i regelbunden undervisning i två läsår innan mottagandet av eukaristins sakrament (första kommunion) enligt latinsk rit.

Vad skall man tänka på när man undervisar ungdomar?

Tonåren är en period i livet som präglas både av frigörelse och avståndstagande och längtan efter gemenskap och tillhörighet. Den egna identiteten omskapas. Tonåringarna är ofta kritiska mot vuxenvärlden och vad de uppfattar som likgiltighet och dubbelmoral. Här gäller det för de vuxna att förbli stabila, att stanna kvar och hålla fast vid det man tror på, trots att man blir ifrågasatt. De unga förväntar sig inte att vi vuxna skall bli som ungdomar, men de förväntar sig, med all rätt, att de vuxna skall gå att lita på och ha tid och lust att lyssna. Alla tonåringar vill eller kan inte tala med sina föräldrar. Som kateket kan du bli en viktig vuxen under dessa ibland turbulenta år.

Ett katolskt liv är ett liv i Kyrkan. Därför spelar gemenskapen stor roll i under-

visningen av de unga. I första hand avses gemenskapen med församlingen och/eller den nationella grupp som ungdomarna eventuellt tillhör. Undervisningen är meningsfull bara om ungdomarna känner sig välkomna i sin församling. De unga behöver också stärkas i sin gemenskap med andra katolska ungdomar. Att åka på läger tillsammans ger stöd för den katolska identiteten. Församlingen bör arrangera läger under undervisningstiden och/eller uppmuntra ungdomarna att delta i regionala och nationella läger.

I Stockholms katolska stift skall den unge ha fyllt femton år för att konfirmeras enligt latinsk rit. Undantag från denna regel kan bara ges av stiftets ordinarie biskop. Dessutom bör den unge ha deltagit i regelbunden undervisning i två läsår innan mottagandet av bekräftelsens sakrament. Två lägervistelser skall ingå i konfirmationsförberedelsen.

Vilket stoff skall man lära ut i katekesen?

Katekesen, både för vuxna och barn, skall innehålla följande fyra delar.

- *Trosbekännelsen.* Undervisningen skall ge en systematisk orientering om Kyrkans tro. Den skall ge stöd för ett personligt ställningstagande till tron.
- *Firandet av det kristna mysteriet.* Undervisningen skall leda in i

Kyrkans liturgi. Deltagande i mässan är lika viktigt som den formella undervisningen. Undervisningen bör ses som ett komplement till detta.

- *Livet i Kristus.* Undervisningen skall ge kunskap om och uppmuntran till ett trovärdigt personligt kristet liv. Såväl unga som vuxna bör också, efter förmåga, få praktisera det kristna livet till exempel i diakonalt arbete eller på annat sätt ta sitt ansvar som medborgare i samhället.
- *Den kristna bönen.* Undervisningen skall både leda in i Kyrkans gemensamma bön och ge handledning och stimulans till ett personligt böneliv.

Denna indelning bygger på de fyra delarna i *Katolska Kyrkans Katekes*, (KKK). KKK är den grundläggande text som innehållet i undervisningen skall bygga på. Hur man kan tillämpa detta på de olika åldersgrupperna finns förslag på i läroplanen. KPN:s material, för olika åldrar, baseras också på KKK.

Om man inte hinner med allt som står i läroplanen, vad gör man då?

Både läroplanen och KPN:s material är omfattande och det inte alltid möjligt att hinna med allt. Det viktigaste är inte att ta upp allt stoff som föreslås, utan att väcka lusten är lära känna Kristus allt mer. Alla de fyra delarna ovan måste finnas med under varje årskurs, även om

man inte vid varje undervisningstillfälle kan ta upp allt.

Vilken är biskopens roll?

Det är biskopen som har huvudansvaret för katekesen i sitt stift. Genom sin vigning har han ett särskilt uppdrag att förkunna evangeliet och att undervisa i Kyrkans tro. Biskopens står som garant för att trons enhet bevaras i stiftet. Han skall se till att katekesen får en framträdande roll i stiftets liv och att dess innehåll på ett riktigt sätt förmedlar Kyrkans tro.

Vilken är kyrkoherdens roll?

Kyrkoherden (eller rektorn för missionen) är ansvarig för katekesen inom sitt område och katekesens kvalitet beror till inte ringa del på hans insatser och engagemang. Han skall rekrytera lämpliga personer som kateketer och se till att de får en lämplig utbildning och förberedelse för sitt arbete. Kyrkoherden skall sörja för att kateketerna ges möjlighet till utbildning och uppmuntra, stödja och tacka dem för deras tjänst. Han skall vinnlägga sig om att undervisningen integreras i församlingens övriga liv och liturgi. Han skall se till att kateketerna i församlingen samlas regelbundet för att utbyta erfarenheter och förbereda och utvärdera undervisningen. Det är mycket lämpligt att han själv ibland är närvarande vid dessa träffar. Kyrkoherden skall – i samarbete

med församlingens kontaktkateket – hålla kontakt med KPN och se till att relevant information når alla kateketer.

Vilken är kateketens roll?

Kateketens kallelse är rotad i kärleken till Kristus och viljan att tjäna Honom. Denna kallelse tas emot och bekräftas av Kyrkans gemenskap. Kateketen utför sin tjänst på Kyrkans uppdrag. Kateketens uppgift är att förmedla trons innehåll, vattna det trons frö som såddes i dopet, och med sitt liv vara en förebild och vittna om tron. Kateketens kallelse är en särskild inbjudan att följa Jesus som lärare, att leda människor in i lärjungaskapet och att visa dem hur man lever kristen tro. Om kateketen undervisar barn ingår också att hålla en regelbunden kontakt med barnens föräldrar i uppdraget.

Kateketernas uppdrag är stort och ansvarsfullt. Det är därför mycket lämpligt att församlingens kateketer hjälper och stöttar varandra. En kateketgrupp som träffas regelbundet bör finnas i församlingen. Syftet med gruppen är att man tillsammans förbereder lektioner, utbyter erfarenheter och har en fortgående dialog och utvärdering om katekesen i församlingen. Kateketerna bör ta vara på de möjligheter till utbildning och fortbildning som ges i den egna församlingen och i KPN:s regi.

Vad förväntar sig Kyrkan av kateketerna?

Ge som gåva vad ni har fått som gåva.
(Matt 10:8)

Kateketernas uppgift är att visa på Jesus Kristus, hans liv och verk och mana till ett liv i hans efterföljd. Eftersom Kristus är uppenbarelsens fullhet, måste all katekes vara kristocentrisk. Som katoliker i Sverige är vår kallelse både att låta vår tro påverka våra egna liv, och att göra Kristus närvarande i samhället och genomsyra det med evangeliet. Vi är tillsammans ansvariga för detta uppdrag. Katekesen är alltid Kyrkans katekes och när vi undervisar om vår tro så är det alltid i Kyrkans namn och på hennes uppdrag som vi undervisar.

Vad skall kateketerna förvänta sig av Kyrkan?

De som undervisar i tron har en stor uppgift, men Kyrkan förbinder sig ock-

så att hjälpa sina kateketer. Om man är kateket i Kyrkans namn, så har man också hela Kyrkan bakom sig i sin uppgift. Kateketens kallelse och betydelse bör lyftas fram som en av församlingens viktigaste tjänster.

Vilken är Katolska Pedagogiska Nämndens roll?

Katolska Pedagogiska Nämnden är det officiella organ som på biskopens uppdrag arbetar med katekes och utbildning av kateketer. KPN skall stödja och utveckla den livslånga katekesen i stiftet. KPN ger ut kateketiskt material för barn och vuxna samt ordnar utbildningar och reträtter för kateketer och andra. KPN besöker församlingarna och missionerna för att utbilda och stödja kateketerna. KPN ger även skraddarsydda kurser för särskilda grupper i stiftet.

KAPITEL 9

LÄROPLAN FÖR TROSUNDERVISNING AV BARN OCH UNGDOMAR

Som en hjälp för dem som skall undervisa följer här en genomgång av temata som lämpligen bör behandlas under perioden. Läroplanen följer samma ordning som Katolska Kyrkans Katekes. Dock ges här lite utförligare anvisningar för vad som bör gås igenom i bibelkunskap och kyrkohistoria, då vi inte kan förutsätta att detta lärs ut i den vanliga grundskolan. Goda kunskaper om Bibeln är också viktiga i dialogen med andra kristna i vårt land. Det är inte meningen att läroplanen skall följas slaviskt, men den markerar vilka delar i katolsk tro som barnen och ungdomarna bör ha undervisats i på respektive stadium. I de fall man har förskolebarn i undervisningen är det viktigt att först och främst ge dem en hemkänsla i Kyrkan, gemenskap med varandra och en positiv förväntan inför den regelrätta trosundervisningen.

7–9 år Förberedelse till första kommunion

Allmänt

Målsättningen med trosundervisningen för denna åldersgrupp är att:

- * Barnen skall lära känna Jesus Kristus och leva i gemenskap med Honom.
- * Barnen skall förberedas för att ta emot altarets och försoningens sakrament.
- * Barnens föräldrar (vårdnadshavare) görs medvetna om och får stöd i sin roll som barnens första – och främsta – kateketer.

Föräldrarna skall ges möjlighet att regelbundet samlas i en föräldragrupp och kateketerna skall hålla en nära kontakt med barnens föräldrar. Barn och föräldrar skall ges tillfälle till att be tillsammans och föräldrarna bör ges en praktisk undervisning i hur det kan gå till.

I de första årskurserna ges en enkel konkret undervisning om Jesus Kristus där Guds kärlek står i centrum.

Även Kyrkan och de troendes gemenskap behandlas.

Det viktigaste vad det gäller undervisningen i liturgi och bön är att ge barnen konkreta erfarenheter av detta.

Barnen skall aktivt ha deltagit i bön och liturgi, även om de inte kan sätta ord på sina upplevelser.

Barnen skall erfara kyrkan och församlingen som ett hem och en plats som förknippas med positiva erfarenheter.

Deras glädje, spontanitet och leklust måste beredas plats, utan att man därför glömmet bort att små barns liv även kan innehålla mörkare och allvarsammare sidor.

1. Kyrkans tro

Barnen skall ha kunskap om att:

Gud finns och är vår Fader. Han älskar alla människor och hela sin skapelse.

Gud har skapat allt och uppehåller allt.

Jesus Kristus är Guds Son och född av jungfru Maria.

Maria är både Guds Moder och vår och hela Kyrkans Moder.

Jesus Kristus dog på korset för att rädda alla människor från döden.

Jesus Kristus har uppstått och skall aldrig mera dö.

Jesus Kristus lever i sin Kyrka och är alltid med oss.

Alla döpta har fått den helige Ande och att Anden leder och stärker oss dag för dag.

Gud förlåter alla våra synder.

Vi genom vårt dop har blivit Guds barn och inlemmats i Kyrkans gemenskap och konkret i en lokal katolsk församling.

Vi lever vårt liv här på jorden med blicken hoppfullt riktad framåt mot vårt himmelska hemland.

Alla människor har en egen skyddsängel.

Barnen skall ha erfart:

Att vi inte kan tro på egen hand, utan vi som katoliker tror tillsammans och att församlingen är den plats vi vanligen samlas för att fira vår tro.

2. Firandet av det kristna mysteriet

Barnen skall ha erfart:

Mötet med och tillbedjan av den Helige i Kyrkan.

Mässan som ett möte med Jesus Kristus här och nu.

Jesu Kristi verkliga närvaro i eukaristin och i tabernaklet.

Mässan som något vi firar tillsammans och där alla är delaktiga.

De olika sätt som Gud talar till oss genom liturgin; genom det vi hör, det vi ser, det vi känner, det vi smakar.

Tystnaden och stillheten, som gör det lättare för oss att höra Guds röst.

Mässan som en verklighet, en annan slags verklighet än "det vanliga livet".

Barnen skall ha deltagit i:

Firandet av kyrkoårets stora fester, om möjligt både i trosundervisningen i former som är direkt anpassade till barnen och tillsammans med hela församlingen.

Firandet av försoningens sakrament (före första kommunion).

Barnen skall ha kunskap om:

De viktigaste av församlingens svar i mässan och mässans ordning i stora drag.

Mässan som firandet av Jesu Kristi död och uppståndelse.

De olika momenten som ingår i försoningens sakrament (samvetsransakan, ånger, beänelse och botgöring).

Dopets betydelse i vårt kristna liv, hur dopet firas och sambandet mellan dopet och eukaristin.

3. Det kristna livet

Barnen skall ha erfårit att:

Vi är skapade med en fri vilja och i stånd att välja både det goda och det onda.

Gud talar till oss genom samvetet.

Vi måste fostra vårt samvete genom att känna till Guds bud och Kyrkans lära.

Synden inte bara skadar syndaren och hans/hennes relation till Gud och nästan, utan att även hela gemenskapen skadas.

Alla människor är Guds barn och skyldiga att ta hänsyn till, hjälpa och stödja varandra.

Människan trots sin benägenhet att synda alltid kan få försoning med Kristus och kyrkan genom botens sakrament.

Det är mycket lämpligt att regelbundet ta emot detta sakrament.

Barnen skall ha kunskap om:

Tio Guds bud och det dubbla kärleksbudet.

4. Den kristna bönen

Barnen skall ha kunskap om att:

Vi alltid kan vända oss till Gud som en Fader och inför Honom lägga fram allt som oroar oss och allt som vi vill tacka för.

Jesus är vår vän och att när vi ber talar vi med honom.

Han vill tala med oss eftersom han älskar oss och har mycket att säga till oss.

Han är också alltid beredd att lyssna till oss.

När vi inte själva vet hur vår bön bör vara, ber den helige Ande, som är Gud själv, hos oss och med oss.

När vi längtar efter Gud är han redan hos oss.

Ingenting är för stort eller för litet att be om.

Helgonen ber för oss i himlen och att vi alltid kan räkna med deras förböner.

Barnen skall ha erfårit att:

Det finns olika sätt att tala med Gud i bönen, med färdigformulerade böner eller med egna spontana böner.

Vi kan be både när vi är tillsammans, som i mässan, och när vi är ensamma.

Vi även kan be genom att vara tysta och stilla och medvetna om Guds närvaro.

Det blir lättare att be om vi ber regelbundet.

Bön är något enkelt och naturligt, inte konstigt eller komplicerat.

Barnen bör kunna *Fader vår* och *Var hälsad Maria* utantill.

5. Bibelkunskap och kyrkohistoria

Barnen skall ha kunskap om att:

Bibeln är Guds ord och Gud talar till oss i dag genom Bibelns berättelser.

Det finns särskilda Bibeltexter som hör ihop med Påsk, Pingst och Jul.

Vi inte skall läsa Bibeln bokstavigt, utan med ledning av den helige Ande, Kyrkans tradition och läroämbetet.

Barnen skall ha mött:

Några centrala bibelberättelser både i originalversion och i versioner speciellt anpassade för dem (Biblar för barn).

Barnen skall ha erfårit:

Att man kan tolka händelser i sitt liv med hjälp av berättelser i Bibeln.

10–12 år

Allmänt

Målsättningen med trosundervisningen för denna åldersgrupp är att:

* De unga skall få en fördjupad kunskap om frälsningshistorien och Jesu liv och den egna relationen till Jesus Kristus skall stärkas.

* De unga skall bli alltmer förtrogna med mässan och Kyrkans liv.

* De ungas samveten skall utvecklas och de skall vänja sig vid att regelbundet ta emot församlingens sakrament.

Det stoff som går igenom i dessa årskurser repeterar, befäster och bygger vidare på som det som undervisats om i tidigare stadium. Framför allt ges nu en fördjupad kunskap om Gamla och Nya testamentet och Kyrkans historia. Att lära känna Katolska kyrkans historia kan ge de unga en känsla av samhörighet och identitet, samt en förståelse för varför vi är de vi är i dag. Kunskaper i historia ger tillgång till ett kollektivt minne och en starkare tillhörighet till kyrkan. De livsfrågor som var aktuella för de yngre barnen är fortfarande brännande, men de nyanseras och nya kommer till. Nu har barnen vuxit upp till en större frihet och föräldrarnas kontroll minskar. Samtidigt börjar olika konflikter kring denna frihet att visa sig när barnen vidgar sitt revir både geografiskt och etiskt. De är mera utsatta för påverkan utifrån. Friheten ökar men också svårigheten att urskilja och att välja.

Det är fortfarande viktigt att kateketerna håller en tät kontakt med föräldrarna och försöker engagera dem i undervisningen.

I denna ålder är det mycket lämpligt att göra sina första erfarenheter av katolska läger och ungdomsträffar. Om den egna församlingen inte kan ordna detta skall de unga uppmuntras att åka på regionala aktiviteter, gärna i sällskap med en ledare från den egna församlingen.

1. Kyrkans tro

De unga skall ha kunskap om:

Trosbekännelsen, som nu bör läras utantill. Något kort om dess historia och roll i kyrkans liv skall nämnas.

Inkarnationens centrala roll i frälsningshistorien.

De unga skall öva sig i:

Att tolka sin livssituation och sina erfarenheter i ljuset av bekännelsens formuleringar så att de kan förankra dem i sitt eget liv.

Att med egna ord formulera det som trosbekännelsen vill uttrycka.

Att allt mer växa in i församlingens liv och ta ansvar för en mindre, konkret uppgift i församlingen.

2. Firandet av det kristna mysteriet

De unga skall ha kunskap om:

Församlingens svar i mässan. Helst skall de läras in utantill.

De unga skall ha erfarenhet:

En djupare förståelse för liturgin som bön och gemenskap i Kristus.

En djupare förståelse för och vördnad för det heliga rummet och dess föremål.

En djupare förståelse för Kristi verkliga närvaro i eukaristin.

Olika former av tillbedjan och inre bön.

De unga skall ha deltagit i:

Firandet av kyrkoårets fester.

Firandet av försoningens sakrament, gärna i samband med trosundervisningen.

Firandet av de andra sakramenten (dop, konfirmation, vigsel, de sjukas smörjelse, vigning), allt efter de lokala möjligheterna.

3. Det kristna livet

De unga skall ha kunskap om att:

Kyrkan engagerar sig i fred och rättvisa.

Alla kristna är kallade att handla som Kristus gjorde och ta ställning för de förtryckta och de marginaliserade.

Vi alltid kan få Guds förlåtelse och börja om, men att vi också är kallade att själva förlåta andra. Helgonen är våra förebilder i tro och liv. Några helgon bör behandlas lite grundligare.

De unga skall ha erfårit att:

Ju äldre man blir desto mer utvecklas samvetet och förmågan att skilja mellan gott och ont. Den större frihet de nu fått medför ett större ansvar.

Tio Guds bud, som nu bör läras utantill, visar oss hur vi ska välja rätt och leva ett gott liv.

Konkret ha gjort en liten insats eller avstått från något till förmån för fattiga eller ensamma, gärna i samband med fastan eller adventstiden.

4. Den kristna bönen

De unga skall ha kunskap om:

Kyrkans böneskatt, olika bönböcker, Psaltaren som Jesu egen bönbok.

Att den helige Ande stöder och leder oss i bönen.

Att när vi längtar efter Gud är han redan hos oss.

Att ingenting är för stort eller för litet att be om.

De unga skall ha erfårit:

Olika sätt att tala med Gud i bönen i färdigformulerade bönen eller med egna spontana böner.

Några traditionella böneformer, som rosenkransen och korsvägen, helst både i undervisningen och tillsammans med församlingen.

Sångens och musikens roll i bönen.

5. Bibelkunskap och kyrkohistoria

De unga skall ha kunskap om att:

Nya testamentet skrevs efter Jesu Kristi död och uppståndelse och att det handlar om Honom. Gamla testamentet var den Bibel Jesus läste och att där finns berättelser om Israels folk och Gud.

Gamla testamentet fortfarande läses av de kristna och att Kyrkan ser sig som Guds folk. Särskilt skall berättelserna om uttåget ur Egypten och Herrens lidande tjänare samt profetiorna om Jesu födelse lyftas fram i samband med undervisningen inför påsken och julen.

Det Nya förbundet är centrum för den kristna tron. Vad gjorde Kristus och vad innebär det för oss? Hur skall vi svara på Guds kallelse?

Katolska kyrkans historia i världen och i Sverige.

De unga kan gärna besöka en katolsk-historisk plats eller ett museum på eller nära hemorten.

Tonåringar, konfirmander och unga vuxna

Allmänt

Denna läroplan gäller både för de ungdomar som förbereds för konfirmationen och för dem som redan tagit emot detta sakrament vid dopet. Delar av den kan också tillämpas på grupper av gymnasister och äldre ungdomar.

Undervisningens mål är att leda den unge till en mogen relation med Jesus Kristus och att självständigt välja en katolsk tillhörighet.

Konfirmationsförberedelsen skall pågå under två läsår och konfirmanden skall fylla 15 år under det år han/hon konfirmeras.

Kateketera skall hålla kontakt med ungdomarnas föräldrar och uppmuntra dem att träffas regelbundet.

Konfirmandfaddrarna skall om möjligt engageras i undervisningen.

Till konfirmationsundervisningen kommer ofta ungdomar som inte deltagit i undervisningen på flera år. Därför är det viktigt att repetera och fördjupa det stoff som gått igenom tidigare och en del moment från tidigare stadier upprepas i läroplanen för ungdomarna.

Det är mycket värdefullt för unga katoliker att träffa andra katolska ungdomar och få möjlighet att praktisera sin tro tillsammans på läger. Under läger ges möjlighet att öva sig i praktisk nästankärlighet och att låta bön och liturgi bli en naturlig del av livet.

Alla konfirmander skall ges möjlighet att delta i läger före konfirmationen.

1. Kyrkans tro

De unga skall ha kunskap om:

TROSBEKÄNNELSENS INNEHÅLL:

Gud finns och är vår Fader. Argumenten för Guds existens. Något om förhållandet mellan tro och vetande.

Gud har skapat allt ur intet och uppehåller allt. Han älskar alla människor och hela sin skapelse.

Jesus Kristus är Guds Son, sann Gud och sann människa, och född av jungfrun Maria.

Maria är både Guds Moder och vår och hela Kyrkans Moder.

Jesus Kristus dog på korset för att rädda alla människor från döden.

Jesus Kristus har uppstått och skall aldrig mera dö. Kyrkan väntar på hans återkomst i härlighet.

Jesus Kristus lever i sin Kyrka och är alltid med oss.

Alla döpta har fått den helige Ande och att Anden leder och stärker oss dag för dag.

Gud förlåter alla våra synder.

Genom vårt dop har vi blivit Guds barn och inlemmats i Kyrkans gemenskap och konkret i en lokal katolsk församling.

Vi lever vårt liv här på jorden med blicken hoppfullt riktad framåt mot vårt himmelska hemland.

Som nytt stoff är följande lämpligt:

De helige Andes gåvor.

Hur Katolska kyrkan ser på sig själv som Kristi kropp och Guds folk på vandring.

Hur Katolska kyrkan ser på andra religioner, särskilt judendom och islam.

Olika kallelser i Kyrkan, om andliga kallelser och kallelsen till äktenskap.

Ungdomarna skall ha erfarenhet:

Att ta aktivt ansvar i församlingen för en uppgift.

2. Firandet av det kristna mysteriet

De unga skall ha kunskap om:

- * Mässans ordning och svaren i mässan.
- * Kyrkoårets olika tider och dess olika karaktär.
- * Sakramenten, särskilt konfirmationen, deras innebörd och deras firande.
- * Den egna ritens historia och något om andra riter och traditioner som finns i stiftet.

Ungdomarna skall ha erfårit att:

Ta aktiv del i församlingens liturgi genom att ministrera, eller att vara lektor eller försångare. Jesus Kristus är verkligen närvarande i eukaristin och att vi alltid möter honom i altarets sakrament.

Liturgin kan firas på olika sätt, både högtidligt och i enklare former.

Skönhetens betydelse för det liturgiska livet och kristendomens roll i konst och musik.

Mässan som en verklighet, en annan slags verklighet än "det vanliga livet".

Att själva få gestalta en mässa eller andakt – men att de inte äger liturgin, utan att den tillhör hela Kyrkan.

Fasta eller andra former av askes.

Ungdomarna skall ha deltagit i:

Firandet av kyrkoårets stora fester och högtider.

Ett regelbundet firandet av försoningens sakrament.

Om möjligt i en annan katolsk rits eller traditions firande av liturgin.

3. Det kristna livet

Det som stoff som anges för tidigare stadier skall repeteras och fördjupas. I denna ålder är det ofta viktigt att få tala om samlevnadsfrågor på ett finkänsligt och ärligt sätt. Som nytt stoff bör följande tas upp:

Guds kärlek till oss och den kristna människans kärlek till Gud och till nästan.

Varför Kyrkan talar som hon gör om kärleks- och familjelivet och att hon bygger på sådana värderingar som går att komma fram till med förnuftet.

Vikten av att respektera sina och andras gränser.

En etisk reflexion kring varför sådant som är tillåtet enligt lagstiftningen och vanligt enligt statistiken ändå kan vara moraliskt fel.

Att mellan Kyrkans ideal och människans verklighet finns Jesus Kristus och hans förlåtelse.

Att det katolska sättet att leva i spänningen mellan ideal och verklighet är att ofta gå till biktens sakrament.

Den kristna kallelsen till global och lokal solidaritet.

Det uppdrag att vittna om sin tro och ta ansvar i sin församling som följer med konfirmationen.

4. Den kristna bönen

Ungdomarna skall ha kunskap om att:

Tvivel och rädsla är en del av vårt kristna liv och iår nte något som står i vägen för bönen.

När vi längtar efter Gud är han redan där.

Ingenting är för stort eller för litet att be om.

Psaltaren är Kyrkans bönbok.

Man skall kunna be Fader vår och Var hälsad Maria utantill samt några andra grundböner.

Ungdomarna skall ha erfårit:

Olika sätt att tala med Gud i bönen i färdigformulerade böner eller med egna spontana böner.

Inre bön och tillbedjan.

Att det blir lättare att be om vi ber regelbundet.

Att be inte är något konstigt eller komplicerat utan något enkelt och naturligt.

En kortare reträtt.

5. Bibelkunskap och kyrkohistoria

Ungdomarna skall ha kunskap om att:

Bibeln innehåller många olika sorters texter och att alla texter inte kan läsas och förstås på samma sätt. Kyrkan hjälper oss att förstå hur Bibeln ska tolkas. Katolsk bibelsyn skall tas upp. Gamla testamentet var den Bibel Jesus läste och att där finns berättelser om Israels folk och Gud.

Kyrkan tolkar Gamla testamentet så att hon ser sig själv som Israels folk.

Nya testamentet skrevs efter Jesu Kristi död och uppståndelse och att det handlar om Honom.

Gud själv talar till oss i Bibeln och att det skiljer Bibeln från alla andra böcker.

Guds kallelse och människans svar går som en röd tråd genom det kristna livet. De unga skall genom samtal och övning lära sig att läsa Bibeln så att den kan anknyta till deras eget liv.

Apostlagärningarna ger utgångspunkt för samtal om ämbete och läroämbete.

Kyrkliga fester har särskilda bibeltexter.

Hur man hittar i Bibeln, hur den är uppbyggd och vilka böcker den innehåller.

Kyrkokunskap:

Katolska kyrkan som ett världsomfattande samfund med 2000 års historia.

Katolska kyrkan i Sverige i nutiden.

Sveriges kristnande och landets katolska historia (*om inte det gått igenom tidigare*).

